

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön covid-19-taudin jatkumisen vuoksi tehtäviksi väliaikaisiksi muutoksiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annettua lakia, liikenteen palveluista annettua lakia sekä luotsauslakia.

Esitys liittyy varautumiseen covid-19-epidemian jatkumiseen kesän 2021 aikana.

Laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetun lain muutoksella jatkettaisiin mahdollisuutta väliaikaisesti poiketa miehitystodistuksesta määrätystä pätevydestä myös lisäpätevyksien osalta.

Liikenteen palveluista annettuun lakiin tehtävällä väliaikaisella muutoksella mahdollistettaisiin laivaväen pätevyyskirjojen, lisäpätevyystodistusten ja kelpoisuustodistusten voimassaolon jatkaminen. Lakiin tehtävällä väliaikaisella muutoksella mahdollistettaisiin myös taksiliikenneluvan haltijoiden ja pienempien henkilöliikenneluvan haltijoiden tai henkilöliikennettä harjoittavien tavaraliikenneluvan haltijoiden varautumisvelvollisuuden jatkaminen. Lisäksi lain väliaikaisella muutoksella jatkettaisiin poikkeusta joukkoliikenteen muutosten ilmoittamista koskevasta ilmoitusajasta.

Luotsauslain muutoksella jatkettaisiin väliaikaisesti poikkeusta, jolla on mahdollistettu luotsauksen henkilö lupien voimassaoloajan pidentäminen normaalista poikkeavin edellytyksin sekä koeluotsauksen siirtäminen myöhempään ajankohtaan uusia luotsin ohjauskirjoja ja linjaluotsinkirjoja myönnettäessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan 1.7.2021. Muutokset olisivat voimassa 30.9.2021 asti.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Tausta.....	4
2 Valmistelu.....	4
3 Nykytila ja sen arviointi.....	5
3.1 Laki laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta	5
3.2 Laki liikenteen palveluista	6
3.2.1 Laivaväen pätevyyskirjat, lisäpätevyydistodistukset ja kelpoisuustodistukset	6
3.2.2 Laajennettu varautumisvelvollisuus covid-19-epidemian aikana	7
3.2.3 Aikataulu- ja reittitiedoista ilmoittaminen covid-19-epidemian aikana.....	8
3.3 Luotsauslaki	8
4 Tavoitteet	10
4.1 Laivaväen pätevyudet ja luotsauksen henkilöluvat	10
4.2 Laajennettu varautumisvelvollisuus covid-19-epidemian aikana	11
4.3 Aikataulu- ja reittitiedoista ilmoittaminen covid-19-epidemian aikana.....	11
5 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	12
5.1 Keskeiset ehdotukset.....	12
5.1.1 Laivaväen pätevyksiä ja luotsauksen henkilölupia koskevat ehdotukset	12
5.2 Pääasialliset vaikutukset.....	13
5.2.1 Yhteiskunnalliset vaikutukset	13
5.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	13
5.2.3 Vaikutukset yrityksiin ja työntekijöihin.....	14
5.2.4 Taloudelliset vaikutukset	15
5.2.5 Vaikutukset merenkulun turvallisuuteen.....	15
5.2.6 Vaikutukset terveysturvallisuuteen	16
6 Muut toteuttamisvaihtoehdot	17
6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	17
6.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	17
7 Lausuntopalautte.....	19
8 Säännöskohtaiset perustelut	20
8.1 Laki laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta	20
8.2 Laki liikenteen palveluista	21
8.3 Luotsauslaki	26
9 Voimaantulo	27
10 Toimeenpano ja seuranta	28
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	28
LAKIEHDOTUKSET	33
Laki laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.....	33
Laki liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta	34
Laki luotsauslain väliaikaisesta muuttamisesta.....	36
LIITE	38
RINNAKKAISTEKSTIT	38
Laki laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta.....	38

Laki liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta	39
Laki luotsauslain 21 b §:n väliaikaisesta muuttamisesta.....	42

PERUSTELUT

1 Tausta

Covid-19-epidemian yhteydessä keväällä 2020 havaittiin, että liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan viranomaisilla ei ollut tilanteen hoitamiseksi toimialan lainsäädännössä kaikilta osin riittäviä toimivaltuuksia. Tähän liittyen annettiin liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan lainsäädännön väliaikaisia poikkeuksia koskevat lakiehdotukset eduskunnalle huhtikuussa 2020 (HE 62/2020 vp) ja ne tulivat voimaan 1.6.2020. Kyseiseen hallituksen esitykseen sisältyi väliaikaiset muutokset, jotka koskivat liikenteen palveluista annetun lain osalta laivaväen pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten voimassaoloajan pidentämistä ja joukkoliikenteen muutosten ilmoittamista koskevan ilmoitusajan väliaikaista lyhentämistä sekä laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetun lain osalta erivapauksien myöntämistä myös aluksella vaadituista lisäpätevyyksistä. Samaan hallituksen esitykseen sisältyi myös luotsauslain muutos, jolla pidennettiin vanhentuvien luotsauksen henkilölupien voimassaoloaikoja ja jolla voitiin väliaikaisesti poiketa koeluotsausvaatimuksesta uusia luotsauksen henkilölupia myönnettäessä. Muutosten myötä poikkeaminen normaaleista menettelyistä oli mahdollista 31 lokakuuta asti. Poikkeavin menettelyin myönnettyt henkilöluvat, erivapaudet ja pidennetyt pätevyudet vanhenevat 30.4.2021 mennessä.

Covid-19-taudin pitkittymisen vuoksi on jouduttu tekemään uusia, aiempia poikkeuksia vastavia väliaikaisia muutoksia luotsauslakiin (ks. 199/2021), laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annettuun lakiin (ks. 228/2021) ja liikenteen palveluista annettuun lakiin (ks. 227/2021). Viimeisimmät muutokset ovat voimassa 30.6.2021 asti. Covid-19-tautitilanteen pitkittyminen edelleen vaatii jälleen uusien poikkeusten säätämistä.

Pätevyyksiin ja henkilölupiin liittyvillä poikkeustoimien tavoitteena on ollut vastata haasteisiin, jotka covid-19-epidemiaan liittyvistä liikkumis- ja kokoontumisrajoituksista sekä liikenteen, erityisesti matkustajaliikenteen vähenemisestä on aiheutunut.

Tämä hallituksen esitys sisältää kolme säädösehdotusta lainsäädännön väliaikaisiksi muutoksiksi, joiden avulla on tarkoitus osaltaan vastata covid-19-epidemian aiheuttamiin haasteisiin liikenteen hallinnonalalla. Laivaväen pätevyyskirjojen voimassaoloaikoja, erivapauksien myöntämistä ja luotsauksen henkilölupia koskevat muutokset mahdollistavat meriliikenteen jatkuvuuden covid-19-epidemian aikana. Taksiliikenneluvan haltijoiden ja pienempien henkilöliikenneluvan haltijoiden tai henkilöliikennettä harjoittavien tavaraliikenneluvan haltijoiden varautumisvelvollisuuden väliaikaisella jatkamisella turvattaisiin liikennepalveluiden saatavuutta ja matkustajien terveyttä covid-19-epidemian aikana. Lisäksi lain joukkoliikenteen muutosten ilmoittamista koskevasta ilmoitusajasta poikkeamista jatkettaisiin ja näin mahdollistettaisiin joukkoliikenteen joustavampi järjestäminen covid-19-epidemian aikana.

2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriössä yhteistyössä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa.

Luonnos hallituksen esityksestä on ollut kiireellisellä lausuntokierroksella x.4.2021–x.4.2021. Lausuntoa pyydettiin keskeisimmiltä sidosryhmiltä ja ministeriöiltä sekä Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta ja Ahvenanmaan valtionvirastolta, minkä lisäksi esitysluonnos oli vapaasti lausuttavana lausuntopalvelu.fi -verkkosivustolla.

Lausuntoja saatiin xx.

Lausunnot ja lausuntoyhteenveto on ladattavissa valtioneuvoston Säädösvalmistelu ja kehittämishankkeet -verkkosivulta osoitteesta [täydennetään].

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 Laki laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta

Ennen aluksen ottamista käyttöön suomalaisena aluksena, on sille pääsääntöisesti vahvistettava miehitys. Asiasta säädetään laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetussa laissa (1687/2009). Lain 6 §:n mukaan Liikenne- ja viestintävirasto vahvistaa aluksen miehityksen ja antaa miehitystodistuksen, josta ilmenee aluksen vähimmäismiehitys sekä laivaväen kokoonpano ja tehtävien mukaiset pätevyysvaatimukset eri liikennealueilla tai pyyntialueilla.

Lain 13 § sisältää säännökset, joiden nojalla miehitystodistuksessa määrätystä pätevydestä voidaan poiketa. Liikenne- ja viestintävirasto voi pakottavista syistä myöntää kansi- tai konepäällystön pätevyyskirjojen osalta laivanisännän kirjallisesta hakemuksesta erivapauden, jonka mukaan aluksella voi olla toimessa henkilö, jolla ei ole toimeen oikeuttavaa pätevyyttä. Edellytyksenä on, että henkilöllä on riittävä pätevyys toimen turvalliseksi hoitamiseksi. Liikenne- ja viestintävirasto voi myöntää erivapauden, jos menettely ei aiheuta vaaraa ihmishengelle, omaisuudelle eikä ympäristölle. Ennen erivapauden myöntämistä Liikenne- ja viestintäviraston on kuuluttava asianomaista valtakunnallista merenkulkualan työmarkkinajärjestöä. Erivapaus ei saa olla voimassa yli kuutta kuukautta kerrallaan.

Covid-19-epidemian aikana alusten katkeamaton liikennöinti voi vaarantua, jos laivaväen pätevyys ei päästä uusimaan. Covid-19-epidemiasta johtuvien poikkeuksellisten tilanteiden vuoksi voi olla tarpeen myöntää erivapauksia kansi- tai konepäällystön pätevyyskirjojen lisäksi myös aluksella vaadittavista lisäpätevyyksistä niin, että alusliikenteen jatkuvuus voitaisiin varmentaa. Lisäpätevyystodistukset liittyvät esimerkiksi alustyyppikohtaisiin lisäpätevyysvaatimuksiin, kuten matalan leimahduspisteen polttoaineita käyttävien IGF-alusten lisäpätevyystodistuksiin. IGF-aluksia ja näihin vaadittavien lisäpätevyystodistuksen haltijoita on toistaiseksi vähän ja on mahdollista, että poikkeustilanteesta johtuen näistä henkilöistä voi tulla pulaa. Toistaiseksi lisäpätevyystodistuksia koskevia erivapauksia ei ole jouduttu myöntämään aiempien poikkeusten (406/2020, 228/2021) nojalla.

Keväällä 2020 säädettiin väliaikaisesti lailla 406/2020 mahdollisuudesta myöntää erivapaus lisäpätevyyksien osalta (ks. HE 62/2020). Kyseisellä lailla lisätty 4 momentti on väliaikaisesti voimassa 1.6.2020–30.4.2021. Kyseisen muutoksen nojalla erivapauksia oli mahdollista hakea 31.10.2020 asti.

Covid-19-epidemian pitkittyessä laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annettuun lakiin oli tarpeen tehdä tätä väliaikaista säännöstä osittain vastaava uusi väliaikainen poikkeamismahdollisuus, jolla varauduttiin tautitilanteen jatkumiseen ja mahdolliseen huononemiseen keväällä 2021 aikana. Uusi väliaikainen poikkeus on voimassa 29.3.2021–30.6.2021 (ks. 228/2021, HE 10/2021 vp). Kyseistä lakia koskevassa mietinnössään liikenne- ja viestintävaliokunta nosti esiin, että asiantuntijakuulemisen mukaan on syytä varautua myös siihen tilanteeseen, että merikuljetusten jatkuvuuden varmistavia toimenpiteitä on tarpeen jatkaa kuluvan vuoden kesäkuun 30. päivän jälkeenkin. Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että on pikaisesti selvitettävä tarve mahdolliselle määräajan pidentämiselle ja ryhdyttävä ajoissa toimiin väliaikaisen lainsäädännön jatkamiseksi (LiVM 5/2021 vp). Huhtikuussa 2021 tautitilanne jatkuu edelleen vakavana, eikä tilanteen arvioida merkittävästi paranevan ennen väestön laajamittaista rokottamista.

Merenkulkijoiden vähimmäiskoulutuksesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/106/EY 16 artikla koskee erivapauksien myöntämistä. Laivaväkilakiin aiemmin tehtyjä ja nyt esitettävää muutosta erivapauksien myöntämisestä ei sisälly direktiiviin. Ehdotetussa erivapauden myöntämisessä ei kuitenkaan olisi kyse automaattisesti myönnettävästä erivapaudesta, vaan erivapaus myönnettäisiin hakemuksesta. Erivapauden myöntämiselle on asetettu tiukkoja ehtoja. Ehdotuksen ei siten arvioida olevan ristiriidassa unionilainsäädännön kanssa.

3.2 Laki liikenteen palveluista

3.2.1 Laivaväen pätevyyskirjat, lisäpätevyystodistukset ja kelpoisuustodistukset

Liikenteen palveluista annetun lain 109 §:ssä säädetään laivaväen pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten voimassaolosta ja uusimisesta sekä kelpoisuustodistusten voimassaoloajan väliaikaisesta pidentämisestä.

Pätevyyskirjat ja lisäpätevyystodistukset ovat voimassa määräajan tai toistaiseksi. Pätevyyskirjaa tai lisäpätevyystodistusta uusittaessa hakijan on esitettävä selvitys siitä, että hän on säilyttänyt ammattipätevyytensä. Merenkulkijoiden vähimmäiskoulutuksesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/106/EY artikla 12 koskee pätevyyskirjojen ja pätevyystodistusten uudistamista. Direktiiviin ei sisälly ehdotettua voimassaolon jatkoa, mutta ehdotusta vastaava käytäntö on käytössä jo laajasti muissa jäsenvaltioissa.

Kelpoisuustodistus on asiakirja, jolla ulkomaisen viranomaisen myöntämä päällystön pätevyyskirja tai säiliöaluspalveluun tarvittava lisäpätevyystodistus tunnustetaan. Kelpoisuustodistus on edellytys työskentelemiseksi Suomen lipun alla olevassa aluksessa liikenteen palveluista annetun lain 98 §:n 3 ja 4 momentin mukaisissa tapauksissa. Kelpoisuustodistus myönnetään aina siten, että sen päättymispäivämäärä on sama kuin ulkomaalaisen pätevyyskirjan tai lisäpätevyystodistuksen päättymispäivämäärä. Jos pätevyyskirjan myöntänyt ulkomainen viranomainen päättää jatkaa myöntämänsä pätevyyskirjan voimassaoloaikaa, tulee myös (Suomen viranomaisen myöntämän) kelpoisuustodistuksen voimassaoloaikaa – eli tunnustamista – jatkaa, jotta pätevyyskirjan tarkoittamaa toimea voi harjoittaa Suomessa. Useat valtiot ovat covid-19-epidemian aikana jatkaneet pätevyyksien voimassaoloaikoja normaaleista poikkeavin menettelyin. Merenkulun jatkuvuuden turvaamiseksi on tärkeää varmistaa, että covid-19-epidemian aikana kelpoisuustodistuksen voimassaoloaikaa pidennetään joustavasti, nopeasti ja ilman suurta hallinnollista taakkaa vastaavasti, kuin pätevyyskirjan myöntänyt ulkomainen viranomainen on pidentänyt pätevyyskirjan voimassaoloaikaa.

Liikenne- ja viestintävirasto vastaanottaa joka vuosi noin 5 000 uutta merenkulkuun liittyvää pätevyyttä tai pätevyyden uusintaa koskevaa hakemusta (luku ei sisällä meriradiopätevyyskysymyksiä koskevia hakemuksia). Arviolta noin 1500 pätevyyttä vanhenee 30.3.2021–30.9.2021 välillä ja kelpoisuustodistuksia vanhenee 207 kappaletta.

Lisäpätevyudet ovat usein käytännössä välttämättömiä aluksella työskentelemiseksi. Covid-19-epidemian aiheuttamien erityistilanteiden vuoksi lisäpätevyyksien uusiminen on vaikeutunut. Esteitä normaaleille uusimismenettelyille aiheuttavat esimerkiksi kokoontumisrajoitukset, joiden vuoksi kertauskurssien ryhmäkokoja rajoitettu. Tämä aiheuttaa sen, että lisäpätevyystodistusten uusimisen edellytyksenä olevat kertauskurssit täyttyvät nopeasti, eikä kurssille pääsy ole aina mahdollista. Toisaalta kokoontumisrajoitusten mahdolliset tiukennukset voisivat aiheuttaa sen, että kertauskursseja tai kokeita ei voida järjestää ollenkaan. Ilman voimassaolevaa lisäpätevyyttä ei yleensä ole mahdollista työskennellä aluksella, vaikka itse pätevyyskirja olisi voimassa.

Kursseille tai kokeisiin ei välttämättä päästä osallistumaan myöskään esimerkiksi liikkumiseen liittyvien vaikeuksien tai karanteenivaatimusten takia. Valtioiden asettamat liikkumisrajoitukset ovat jo vaikeuttaneet merkittävästi miehistön liikkumista aluksen ja kotipaikan välillä. Suomalaisilla aluksilla käytetään mm. ruotsalaista henkilökuntaa, jotka ovat käyneet koulutuksensa Ahvenanmaalla. Lisäpätevyksien uusimista varten heidän tulisi matkustaa Suomeen. Liikenne- ja viestintävirasto on saanut yhteydenottoja merenkulkijoilta, jolla on ollut merkittäviä vaikeuksia päästä Suomeen osallistuakseen kertauskurssille. Lisäksi miehistönvaihtojen vaikeutuminen entisestään saattaa johtaa siihen, että merenkulkijat eivät pääse pois alukselta, vaikka pätevyyskirjat tai lisäpätevyys vanhenisivat.

Myös varsinaisten pätevyyskirjojen uusiminen voi vaikeutua, jos pätevyyden uusija ei esimerkiksi pysty toimittamaan tarvittavia asiakirjoja tai jo myönnettyä pätevyyskirjaa ei saada toimitettua alukselle.

Jos laivaväen pätevyyskirjoja ei päästä uusimaan, alusten liikennöintiin voi tulla katkoksia. Vaikeudet pätevyyskirjojen uudistamisessa voivat johtaa tilanteeseen, jossa ei ole saatavilla riittävästi voimassaolevan pätevyyden omaavaa miehistöä. Puutteet miehistön saatavuudessa vaarantavat tavara- ja rahtikuljetusten jatkuvuutta ja huoltovarmuutta. Suomen huoltovarmuus edellyttää erityisesti meriteitse kulkevan tavaraliikenteen toimivuutta, sillä Suomen tuonnista ja viennistä arviolta noin 80–90 prosenttia kulkee laivoilla.

Vastaavia laivaväen pätevyyskirjoja koskevia voimassaoloajan pidennyksiä on jouduttu tekemään covid-19-epidemian aikana aiemminkin. Keväällä 2020 säädettiin väliaikaisesti lailla 407/2020 laivaväen pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten voimassaoloaikojen jatkamisesta (ks. HE 62/2020). Kyseisellä lailla lisätty 109 a § on väliaikaisesti voimassa 1.6.2020–30.4.2021. Covid-19-epidemian pitkittyttyä tehtiin tätä väliaikaista säännöstä vastaava uusi väliaikainen poikkeamismahdollisuus, jolla varauduttiin tautitilanteen jatkumiseen kevään 2021 aikana. Muutos tuli voimaan 29.3.2021 ja se on voimassa 30.6.2021 asti (ks. HE 10/2021 vp, 227/2021). Kelpoisuustodistuksien voimassaoloaikaa koskeva väliaikainen muutos tuli voimaan 1.1.2021 ja on voimassa 30.6.2021 asti (ks. 1256/2020 ja HE 202/2020 vp).

Tautitilanteen edelleen jatkuessa vakavana, on lakiin tarve tehdä jälleen uudet aiempia osittain vastaavat poikkeamismahdollisuudet.

3.2.2 Laajennettu varautumisvelvollisuus covid-19-epidemian aikana

Liikenteen palveluista annetun lain 18 §:ssä säädetään henkilö- ja tavaraliikenneluvan haltijan varautumisvelvollisuudesta. Säännöksen mukaan henkilöliikenneluvan haltijan, jolla on liikennekäytössä enemmän kuin 15 linja-autoa, tai tavaraliikenneluvan haltijan, jolla on liikennekäytössä enemmän kuin 15 ajoneuvoa tai ajoneuvoyhdistelmää, jonka suurin sallittu kokonaismassa on yli 3 500 kiloa, on varauduttava normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin ja huolehdittava siitä, että yrityksen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi myös valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa.

Varautumisvelvollisuutta laajennettiin väliaikaisesti pienempiin toimijoihin 1.1.2021 voimaantulleella lakimuutoksella (ks. 1256/2020, HE 202/2020 vp ja EV 191/2020 vp). Lakiin lisätyn väliaikaisen 18 a §:n mukaan taksiliikenneluvan haltijan ja muun kuin 18 §:n 1 momentissa tarkoitettujen henkilöliikenneluvan haltijan tai henkilöliikennettä harjoittavan tavaraliikenneluvan haltijan on varauduttava covid-19-taudin leviämisen ehkäisemiseen ja huolehdittava matkustajien terveyden liittyvistä toimenpiteistä, jos covid-19-epidemian tilanne sitä edellyttää kansallisesti tai alueellisesti. Varautumisvelvollisuus on siten ehdollinen ja sen käyttöönotto riippuu

covid-19-epidemian tilanteesta ja siitä, edellyttääkö tilanne varautumista. Lain 18 a § on yhteydessä tartuntatautilain väliaikaisiin, covid-19-epideman johdosta säädettyihin, säännöksiin (etenkin 58 c, 58 e ja 58 h §) ja niiden soveltamiseen (ks. 147/2021 ja HE 245/2020 vp). Tartuntatautilain väliaikaiset säännökset ovat voimassa 30.6.2021 asti, kuten myös liikenteen palveluista annetun lain väliaikainen 18 a §. Mikäli tartuntatautilain väliaikaisten säännösten voimassaoloa päädytään jatkamaan, on myös liikenteen palveluista annetun lain 18 a §:n voimassaoloa tarpeen jatkaa. Esitysluonnoksen valmisteluvaiheessa liikenne- ja viestintäministeriöllä ei ollut vielä tietoa tartuntatautilain säännösten mahdollisesta jatkosta, mutta liikenteen palveluista annetun lain 18 a § lisättiin luonnokseen varmuuden vuoksi jo ennalta. Tarvetta lain 18 a §:n voimassaolon jatkamiselle arvioidaan tarkemmin lausuntokierroksen aikana ja sen jälkeen.

3.2.3 Aikataulu- ja reittitiedoista ilmoittaminen covid-19-epidemian aikana

Liikenteen palveluista annetun lain 179 §:n 2 momentissa säädetään henkilöliikenteen kuljetuspalvelun tarjoajan velvollisuudesta ilmoittaa säännöllisesti tarjottavan palvelun aloittamisesta, lopettamisesta ja olennaisista muutoksista viimeistään 60 päivää ennen suunnitelman toteuttamista Liikenne- ja viestintävirastolle. Olennaiset muutokset voivat olla muutoksia esimerkiksi suunnitelluissa aikatauluissa, reiteissä tai pysäkeissä (HE 161/2016 vp). Tiedot on toimitettava maksutta. Koska sama tieto on toimitettava viranomaiselle vain kerran, ei tietoja tarvitse toimittaa siinä tapauksessa, että ne ovat saatavilla 154 §:n mukaisista rajapinnoista. Jos Liikenne- ja viestintävirasto mainitun pykälän 2 momentin mukaisesti järjestää tietopalvelun hankkimalla sen Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:ltä, ilmoitus on tehtävä suoraan Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:lle.

Covid-19-epidemiasta johtuen 60 päivän ilmoitusvelvollisuudesta on väliaikaisesti poikettu ja ilmoitus on tullut tehdä viimeistään viisi päivää ennen suunnitelman toteuttamista (ks. 1256/2020 ja HE 202/2020 vp, 198/2021 ja HE 263/2020 vp sekä 407/2020 ja HE 62/2020 vp). Lain 179 a §:ssä säädetty väliaikainen poikkeus on voimassa 30.6.2021 asti.

Koska covid-19-epidemian jatkuessa joukkoliikenteen käyttöaste on alhainen ja erilaisia rajoitustoimenpiteitä, muun muassa matkustajamäärien rajoittaminen, on otettu käyttöön, on joukkoliikenteen joustavamman järjestämisen mahdollistaminen yhä tärkeää. Joukkoliikenteen joustavamman järjestämisen mahdollistaminen on tärkeää myös siksi, että matkustajien palaaminen voi olla hidasta, vaikka epidemiatilanne alkaisi helpottaa. Muuttuneesta aikataulusta tai reitistä ilmoittaminen viisi päivää ennen muutoksen voimaantuloa on siten edelleen tarpeen. Tämä edellyttää väliaikaista poikkeamista lain 179 §:n 2 momentin mukaisesta henkilöliikenteen kuljetuspalvelun tarjoajan velvoitteesta ilmoittaa mahdollisista aikataulumuutoksista viimeistään 60 päivää etukäteen.

3.3 Luotsauslaki

Alusten velvollisuudesta käyttää luotsia, samoin kuin luotsin ohjauskirjasta, linjaluotsinkirjasta ja luotsinkäyttövelvollisuudesta annettavan erivapauden myöntämisen, uudistamisen sekä peruuttamisen perusteista säädetään luotsauslaissa (940/2003).

Luotsin ohjauskirja: Luotsilla on oikeus luotsata niillä väylillä, joihin hän on Liikenne- ja viestintäviraston myöntämällä ohjauskirjalla saanut luotsausoikeuden. Luotsin ohjauskirjan myöntämisen yksi edellytys on todistus koeluotsauksesta sillä väylällä, jolle luotsin ohjauskirjaa haetaan. Ohjauskirja myönnetään enintään viideksi vuodeksi, ja se voidaan hakemuksesta uudistaa.

Luotsin ohjauskirjan uudistamisen edellytyksenä on, että luotsi osoittaa ylläpitäneensä ammattitaitoaan ja säilyttäneensä väylätuntemuksensa ja että hänellä on sellainen terveys ja kunto, joka vaaditaan kauppa-aluksessa kansipalveluksessa olevalta.

Luotsin ohjauskirjoja myönnetään valtionyhtiö Finnpiilot Pilotage Oy:n (jäljempänä Finnpiilot) luotsille. Arvioiden mukaan noin 35 prosenttia Suomen laivaliikenteestä tulee Suomen satamiin Finnpiilotin luotsien avustamana.

Linjaluotsinkirja: Liikenne- ja viestintävirasto voi hakemuksesta myöntää väylä- ja aluskohtaisen linjaluotsinkirjan aluksen päällikölle tai perämiehelle, joka osoittaa tuntevansa aluksen käyttämän väylän. Myös linjaluotsinkirjan myöntämisen yhtenä edellytyksenä on se, että hakijalla on todistus koeluotsauksesta sillä väylällä, jolle linjaluotsinkirjaa haetaan. Linjaluotsinkirja myönnetään enintään viideksi vuodeksi, ja se voidaan hakemuksesta uudistaa. Linjaluotsinkirjan uudistamisen edellytyksenä on, että kirjan haltija osoittaa ylläpitäneensä ammattitaitoaan ja säilyttäneensä väylätuntemuksensa.

Linjaluotsinkirja on pääasiassa Suomeen säännöllisesti liikennöivien isoimpien alusten päälliköillä ja perämiehillä, jotka ovat Suomen Itämeren liikenteessä toimivien varustamoiden, kuten Finnlines Oy:n, Tallink Silja Oy:n, Viking Line Oy:n, Eckerö Line Oy:n, Wallenius Sol Ab:n ja ESL Oy:n, palveluksessa.

Erivapaus: Liikenne- ja viestintävirasto voi hakemuksesta myöntää kokonsa puolesta luotsinkäyttövelvollisen aluksen, alusyhdistelmän tai hinausyhdistelmän päällikölle tai perämiehelle aluskohtaisen erivapauden velvollisuudesta käyttää luotsia, jos aluksen bruttovetoisuus on alle 3 700. Erivapaus voidaan myöntää joko yksittäiselle tai useammalle luotsattavaksi määritetylle väylälle tai kaikille väylille jollakin rajatulla vesialueella. Erivapauden myöntämisen edellytyksenä on, että hakija täyttää tietyt kokemusta, pätevyyttä ja terveyttä koskevat vaatimukset. Lisäksi erivapauden myöntämisen edellytyksenä on, ettei alusturvallisuus tai ympäristö vaarannu. Erivapautteen voidaan myös liittää ehtoja, jotka koskevat aluksen vahtijärjestelyjä tai päällystön kokemusta aluksen navigoinnissa.

Erivapaus voidaan myöntää enintään viideksi vuodeksi ja se voidaan hakemuksesta uudistaa, jos hakija osoittaa ylläpitäneensä ammattitaitoaan, säilyttäneensä väylätuntemuksensa ja erivapauden saamisen muut edellytykset ovat edelleen olemassa.

Erivapautta hyödyntävät lähtökohtaisesti sellaiset pienemmät alukset, jotka liikennöivät Suomeen säännöllisesti. Tällaisia aluksia on liikenteessä noin 26.

Kaikki Suomen kauppamerenkulun pääväylät on määritelty luotsattaviksi ja lähtökohtaisesti kaikki Suomeen liikennöivät kauppa-alukset ovat luotsinkäyttövelvollisia. Covid-19-epidemian aikana alusten katkeamaton liikennöinti voi vaarantua, jos luotsin ohjauskirjoja, linjaluotsinkirjoja ja erivapauksia (jäljempänä luotsauksen henkilöluvat) ei päästä uusimaan eikä esimerkiksi koulutusta tai koeluotsausta voida järjestää siten kuin laki edellyttää. Mahdollisista liikkumisrajoituksista johtuen luotsauskirjojen uusimisen edellytyksiä ei välttämättä pystytäkään täyttämään, sillä esimerkiksi simulaattoriajo ja kirjallinen koe on suoritettava suomalaisessa oppilaitoksessa.

Hyväksytysti suoritettu koeluotsaus on yksi luotsin ohjauskirjan ja linjaluotsinkirjan myöntämisen edellytyksistä. Koeluotsauksessa luotsin ohjauskirjan tai linjaluotsinkirjan hakijan on osoitettava käytännössä kykenevänsä turvallisesti luotsaamaan, navigoimaan ja käsittelemään alusta hakemuksen kohteena olevalla väylällä sekä pystyvänsä toimimaan vuorovaikutuksessa aluksen komentosiltahenkilöstön, muun liikenteen ja alusliikennepalvelun kanssa sekä omaa-

vansa riittävän paikallistuntemuksen. Koeluotsauksen ottaa vastaan Liikenne- ja viestintäviraston palveluksessa oleva, viraston tehtävään nimeämä virkamies, jolla on merikapteeninkirja ja joka on perehtynyt luotsausasioihin. Koeluotsauksessa on oltava läsnä myös aluksen päällikkö ja, jos aluksen päälliköllä ei ole linjaluotsinkirjaa, myös kokenut luotsi, jolla on ohjauskirja kyseiselle väylälle. Luotsin ohjauskirjan saamiseen liittyvässä koeluotsauksessa on aina oltava läsnä kokenut luotsi, jolla on ohjauskirja kyseiselle väylälle.

Koeluotsaukset on covid-19-epidemian aikana pääsääntöisesti pystytty suorittamaan. Koeluotsauksen suorittaminen voi kuitenkin covid-19-epidemian aikana tulla mahdottomaksi, jos infektoriskin minimoimiseksi alukset kieltäytyvät ottamasta ylimääräisiä henkilöitä alukselle. Tällöin koeluotsauksen suorittamisen kannalta tarvittavat henkilöt, kuten esimerkiksi koeluotsauksen vastaanottaja, eivät välttämättä pääse alukselle, eikä koeluotsausta voida toteuttaa. Vaikka alukset ovat tietyn edellytyksin luotsinkäyttövelvollisia, niillä ei ole velvollisuutta ottaa alukselle koeluotsauksen vastaanottajia.

Vaikeudet koeluotsauksen suorittamisessa tai luotsauksen henkilölupien uudistamisessa voivat johtaa tilanteeseen, jossa pätevistä luotseista tai linjaluotsinkirjan haltijoista on pulaa. Puutteet pätevien luotsien saatavuudessa vaarantavat tavara- ja rahtikuljetusten jatkuvuutta ja huoltovarmuutta. Suomen huoltovarmuus edellyttää erityisesti meriteitse kulkevan tavaraliikenteen toimivuutta, sillä Suomen tuonnista ja viennistä arviolta noin 80–90 prosenttia kulkee laivoilla.

Keväällä 2020 säädettiin väliaikaisesti lailla 408/2020 luotsauksen henkilölupien voimassaoloaikojen pidennyksestä sekä koeluotsausvaatimuksesta poikkeamisesta (ks. HE 62/2020). Covid-19-epidemian pitkittyessä luotsauslakiin oli tarpeen tehdä näitä väliaikaisia säännöksiä osittain vastaavia uusia väliaikaisia poikkeamismahdollisuuksia, joilla varauduttiin tautitilanteen jatkumiseen ja mahdolliseen huononemiseen kevään 2021 aikana (ks. 199/2021, HE 263/2020 vp). Lakimuutos 199/2021 on voimassa 12.03.2021–30.06.2021. Huhtikuussa 2021 tautitilanne vaikuttaa edellyttävän jälleen poikkeusten voimassaoloajan pidentämistä, jotta luotsaustoiminnan jatkuminen ja Suomelle kriittisen rahtiliikenteen katkeamattomuus voidaan varmistaa.

Luotsauslaki on täysin kansallista lainsäädäntöä, eikä siitä ole unionilainsäädäntöä.

4 Tavoitteet

4.1 Laivaväen pätevydet ja luotsauksen henkilöluvat

Esityksen tavoitteena on varmistaa merikuljetusten katkeamattomuus covid-19-epidemian aiheuttamissa poikkeuksellisissa tilanteissa. Laivaväen pätevyyskirjojen, lisäpätevyystodistusten ja kelpoisuustodistusten voimassaoloajan pidentäminen sekä mahdollisuus saada erivapaus aluksella vaadittavasta lisäpätevyydestä mahdollistaisivat laivaväen työskentelyn jatkumisen covid-19-epidemian aiheuttamissa poikkeuksellisissa tilanteissa. Myös luotsauksen henkilölupia koskevilla muutoksilla edistettäisiin alan työllisyyttä ja elinkeinotoimintaa epidemian aikana. Muutokset myös turvaavat laivaliikenteen katkeamattomuutta. Lisäksi tavoitteena on turvata alan toimijoiden terveysturvallisuutta sekä vähentää ihmisten tarvetta liikkua covid-19-epidemian aikana ja siten hidastaa epidemian leviämistä.

Ehdotettavat väliaikaiset poikkeukset ovat tarpeen ottaen erityisesti huomioon merenkulkualan kansainvälisyys. Meriliikenteen toimivuus on vahvasti sidoksissa sekä Suomen että muiden valtioiden asettamiin liikkumisrajoituksiin. Vaikka epidemiatilanne paranisi Suomessa, heijastuu muun maailman vakava epidemiatilanne myös Suomen merenkulkualan. Suomalaisia merenkulkijoita palvelee myös ulkomaalaisilla aluksilla, joten kansainvälisillä toimilla on merkitystä

muun muassa miehistönvaihtokysymyksiin. Samoin suomalaisten alusten miehistönvaihtoihin vaikuttavat muiden maiden toimenpiteet. Lisäksi ulkomaisilla merenkulkijoilla tai ulkomailla asuvilla suomalaisilla merenkulkijoilla on suomalaisia pätevyksiä, joiden uusiminen normaalisti edellyttäisi matkustamista Suomeen.

Ehdotettavat poikkeamismahdollisuudet olisivat väliaikaisia. Tämän hetken tautitilanteen kehittymisestä esitetyn arvion mukaan tilanne voi jatkua kesän 2021 yli ja siksi määräaika on syytä säätää tarpeeksi pitkälle. Ehdotettavat väliaikaiset muutokset olisivat voimassa 30.9.2021 asti. Ehdotusten nojalla myönnetty erivapaudet, luotsauksen henkilöluvat sekä pätevyyksien ja luotsauksen henkilölupien voimassaolon pidennykset olisivat voimassa enintään 30.3.2022 asti.

4.2 Laajennettu varautumisvelvollisuus covid-19-epidemian aikana

Laajennetun varautumisvelvollisuuden voimassaolon väliaikaisella jatkamisella varmistettaisiin liikenneluvan haltijoiden varautuminen myös kesäkuun 2021 jälkeen, sillä tämän hetken tautitilanteen kehittymisestä esitetyn arvion mukaan tilanne voi jatkua kesän 2021 yli. Säännöksen voimassaolon väliaikaisella jatkamisella turvattaisiin liikennepalveluiden saatavuutta ja matkustajien terveyttä yhdessä tartuntatautilain väliaikaisen 58 c, 58 e ja 58 h §:n kanssa.

Laajennettua varautumisvelvollisuutta koskevan säännöksen voimassaoloa jatkettaisiin väliaikaisesti. Koska liikenteen palveluista annetun lain 18 a §:n laajennettu varautumisvelvollisuus on yhteydessä tartuntatautilain väliaikaisiin säännöksiin ja niiden soveltamiseen, tulisi varautumisvelvoitteen väliaikaisen voimassaolon jatkamisen olla linjassa tartuntatautilain säännösten mahdollisen voimassaolon jatkamisen kanssa. Koska covid-19-epidemia tilanne voi esitysluonnoksen valmistelun aikaisen arvion mukaan jatkua kesän yli, ehdotetaan väliaikaisen varautumisvelvoitteen voimassaoloa jatkettavan 30.9.2021 asti.

4.3 Aikataulu- ja reittitiedoista ilmoittaminen covid-19-epidemian aikana

Aikataulu- ja reittitiedoista ilmoittamista covid-19-epidemian aikana koskevan 179 a §:n voimassaolon väliaikaisella jatkamisella mahdollistettaisiin joukkoliikenteen joustavampi järjestäminen myös kesäkuun 2021 jälkeen, sillä tämän hetken tautitilanteen kehittymisestä esitetyn arvion mukaan tilanne voi jatkua kesän 2021 yli. Lyhyempi ilmoitusaika mahdollistaa liikennöitsijöille muun muassa aikataulu- ja reittimuutokset sekä vuorojen perumisen ja aloittamisen nopeammassa aikataulussa covid-19-epidemian aikana. Koska covid-19-epidemia tilanne voi esitysluonnoksen valmistelun aikaisen arvion mukaan jatkua kesän yli, ehdotetaan väliaikaisen poikkeuksen voimassaoloa jatkettavan 30.9.2021 asti.

Aikataulu- ja reittitiedoista ilmoittamista covid-19-epidemian aikana koskevan 179 a §:n voimassaolon väliaikaisella jatkamisella mahdollistettaisiin joukkoliikenteen joustavampi järjestäminen myös kesäkuun 2021 jälkeen, sillä tämän hetken tautitilanteen kehittymisestä esitetyn arvion mukaan tilanne voi jatkua kesän 2021 yli. Vaikka epidemiatilanne alkaisi helpottaa, voi matkustajien palaaminen olla hidasta, joten joukkoliikenteen järjestämisestä on tarpeen joustavoittaa myös tästä syystä. Lyhyempi ilmoitusaika mahdollistaa liikennöitsijöille muun muassa aikataulu- ja reittimuutokset sekä vuorojen perumisen ja aloittamisen nopeammassa aikataulussa covid-19-epidemian aikana.

5 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

5.1 Keskeiset ehdotukset

5.1.1 Laivaväen pätevyys- ja luotsauksen henkilölupia koskevat ehdotukset

Ehdotettavilla muutoksilla mahdollistettaisiin vastaavat poikkeamiset, joista on säädetty jo aiemmin (ks. lait 406/2020, 407/2020, 408/2020 ja HE 62/2020 vp; laki 1256/2020 ja HE 202/2020 vp; laki 199/2021 ja HE 263/2020; sekä lait 227/2021 ja 228/2021 ja HE 10/2021 vp).

Laivaliikenteen jatkuvuuden turvaamiseksi sekä terveysturvallisuuden edistämiseksi covid-19-epidemian aikana on tärkeää, että väliaikaiset poikkeukset olisivat voimassa epidemiatilanteen edellyttämän ajan. Huhtikuussa 2021 covid-19-epidemiatilanne vaikuttaa edellyttävän, että ehdotettavat muutokset olisivat voimassa ainakin 30.9.2021 asti.

Riittävän pitkää aikaa on vaikea ennakoita, sillä tautitilanne vaihtelee suuresti. Covid-19-virus on lisäksi kehittänyt muunnoksia, joista ainakin osa vaikuttaa tarttuvan aiempaa virusmuotoa helpommin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen arvion mukaan epidemian kiihtymisen riski on kasvanut muita virustyyppisiä nopeammin leviävän brittivariantin takia.

5.1.2. Laajennettua varautumisvelvollisuutta covid-19-epidemian aikana koskeva ehdotus

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että laajennettua varautumisvelvollisuutta covid-19-epidemian aikana koskevan säännöksen (liikenteen palveluista annetun lain 18 a §, ks. 1256/2020 vp ja HE 202/2020 vp) voimassaoloa jatkettaisiin väliaikaisesti covid-19-epidemian jatkuessa. Koska nykyinen, väliaikainen säännös on voimassa 30.6.2021 asti, ehdotetaan liikenteen palveluista annettuun lakiin lisättävän uusi väliaikainen 18 a §, joka olisi voimassa 1.7.2021 alkaen. Esitysluonnoksen valmistelun aikana ja covid-19-epidemiatilanteen kehitystä koskevien arvioiden valossa on katsottu, että laajennettua varautumisvelvollisuutta olisi syytä jatkaa 30.9.2021 asti.

Koska ehdotus on yhteydessä tartuntatautilain väliaikaisiin säännöksiin 58 c, 58 e ja 58 h §, on liikenteen palveluista annetun lain 18 a §:n voimassaolon jatkamista kuitenkin yhä arvioitava tartuntatautilain säännösten voimassaolon näkökulmasta. Tarvetta lain 18 a §:n voimassaolon jatkamiselle arvioidaan tarkemmin lausuntokierroksen aikana ja sen jälkeen.

Ehdotetulla lisäyksellä turvattaisiin pienempien toimijoiden varautuminen myös kesäkuun 2021 jälkeen, kun väliaikaisen säännöksen voimassaolo päättyy. Varautumisella turvattaisiin kuljetusten saatavuutta ja matkustajien terveyttä covid-19-epidemian jatkuessa.

5.1.3. Aikataulu- ja reittitiedoista ilmoittamista covid-19-epidemian aikana koskeva ehdotus

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että aikataulu- ja reittitiedoista ilmoittamista covid-19-epidemian aikana koskevan säännöksen (liikenteen palveluista annetun lain 179 a §, ks. 1256/2020 vp ja HE 202/2020 vp; 407/2020 ja HE 62/2020 vp) voimassaoloa jatkettaisiin covid-19-epidemian jatkuessa. Koska nykyinen, väliaikainen säännös on voimassa 30.6.2021 asti, ehdotetaan liikenteen palveluista annettuun lakiin lisättävän uusi väliaikainen 179 a §, joka olisi voimassa 1.7.2021 alkaen. Esitysluonnoksen valmistelun aikana ja covid-19-epidemiatilanteen kehitystä koskevien arvioiden valossa on katsottu, että poikkeusta ilmoitusajasta olisi syytä jatkaa 30.9.2021 asti.

Lyhyempi ilmoitusaika mahdollistaa joukkoliikenteen joustavamman järjestämisen covid-19-epidemian jatkuessa.

5.2 Pääasialliset vaikutukset

5.2.1 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Liikenteen palveluista annettuun lakiin ehdotetuilla väliaikaisilla muutoksilla tavoitellaan yleisesti yhteiskunnallisten toimintojen turvaamista ja helpottamista covid-19-epidemian jatkussa.

Laivaväen pätevyksiä ja erivapautta koskevilla väliaikaisilla muutoksilla laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annettuun lakiin ja liikenteen palveluista annettuun lakiin turvataan rahti- ja tavaraliikenteen harjoittamista ja toiminnan jatkuvuutta covid-19-epidemian aiheuttamissa poikkeuksellisissa tilanteissa. Toimialalle ja yhteiskunnalle kokonaisuudessaan on ensiarvoisen tärkeää, että tavara- ja rahtikuljetukset kulkevat kaikissa olosuhteissa. Suomen huoltovarmuus edellyttää erityisesti meriteitse kulkevan tavaraliikenteen jatkuvuuden turvaamista, sillä Suomen tuonnista arviolta noin 90 prosenttia kulkee laivoilla.

Luotsauslakiin ehdotetut väliaikaiset muutokset ovat rahti- ja tavaraliikenteen harjoittamisen ja merenkulun muun toiminnan jatkuvuuden kannalta tärkeitä keinoja varautua covid-19-epidemian jatkumiseen tai tilanteen pahentumiseen. Toimialalle ja yhteiskunnalle kokonaisuudessaan on ensiarvoisen tärkeää, että tavara- ja rahtikuljetukset kulkevat kaikissa olosuhteissa. Suomen huoltovarmuus edellyttää erityisesti meriteitse kulkevan tavaraliikenteen jatkuvuuden turvaamista, sillä Suomen tuonnista ja viennistä arviolta noin 80–90 prosenttia kulkee laivoilla. Luotsauksen turvaaminen on yhteiskunnallisesti merkittävässä asemassa. Sujuva luotsaus on Suomen kauppamerenkulun elinehto, sillä kauppamerenkulun alusten kulku satamaan tai satamasta edellyttää, että aluksella on luotsi. Käytännössä kaikki Suomeen liikennöivät kauppamerenkulun alukset ovat luotsinkäyttövelvollisia, ellei aluksen päälliköille ole myönnetty linjaluotsinkirjaa tai erivapautta. Luotsattavilla väylillä luotsinkäyttövelvolliset alukset tulee luotsata niiden liikkeessä satamaan ja pois satamasta.

5.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Laivaväen pätevyksien voimassaolon pidentämistä koskevilla muutosehdotuksilla arvioidaan olevan myönteisiä ja toiminnan jatkuvuutta turvaavia vaikutuksia Liikenne- ja viestintävirastolle. Muutos on tarkoitettu väliaikaiseksi, joten vastaavat lakiin perustuvat tai lain nojalla tehtävät päätökset ja toimenpiteet siirtyvät viranomaisen hoidettavaksi pätevyksien voimassaolon päättyessä. Ehdotuksilla myös pyritään ennalta varautumaan mahdollisesti lisääntyvien sairaspotilaisten aiheuttamaan henkilöstövajaukseen.

Luotsauslakiin ehdotetulla väliaikaisella muutoksella arvioidaan olevan viranomaistehtävien hoitamista edesauttavia vaikutuksia epidemiatilanteessa. Luotsauslakia koskevassa ehdotuksessa pääasiallisena toimivaltaisena viranomaisena toimii Liikenne- ja viestintävirasto. Virasto toimii luotsauksen henkilölupien osalta lupa- ja valvontaviranomaisena ja se vastaa myös alan määräysten ja ohjeiden antamisesta. Olemassa olevien henkilöresurssien ja muiden voimavarojen käyttöön vaikuttaa merkittävästi se, minkälaisessa epidemiatilanteessa viraston on toimitettava. Koska tilanteet voivat vaihdella, on vaikeaa esittää täsmällistä arviota viraston voimavarojen tarpeesta. Ehdotettavat poikkeukset lisäävät viranomaisen suorittamaan lupaharkintaan uusia arvioinnissa huomioitavia seikkoja. Viranomaisen työtaakan ei kuitenkaan arvioida merkittävästi lisääntyvän. Lisäksi on huomioitava, että jos voimassaolon jatkamisesta ei voitaisi covid-19-epidemian aikana tehdä tai uusia henkilölupia myöntää, voi epidemian jälkeiseen aikaan muodostua ruuhkaa lupakäsittelyyn. Kokonaisuudessaan muutoksella arvioidaan siten olevan myönteisiä ja toiminnan jatkuvuutta turvaavia vaikutuksia Liikenne- ja viestintävirastolle.

Laajennettua varautumisvelvollisuutta covid-19-epidemian aikana koskevalla ehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä tai uusia vaikutuksia viranomaisten toimintaan nykytilaan verrattuna. Väliaikaisesti voimassa olevalla laajennetulla varautumisvelvollisuudella arvioitiin aiemmin (ks. HE 202/2020 vp) olevan selkeyttävä vaikutus toimivaltaisen viranomaisen Liikenne- ja viestintäviraston tehtäviin covid-19-epidemian aikana. Koska Suomessa on paljon julkisesti järjestettyä liikennettä, joka perustuu kilpailutettuihin hankintoihin, ovat kuljetuksia järjestävät viranomaiset keskeisessä roolissa covid-19-taudin leviämisen ehkäisemisessä. Toisaalta ehdotetun muutoksen arvioitiin lisäävän viranomaisten hallinnollista ja taloudellista taakkaa. Voimassaolon väliaikaisella jatkamisella viranomaisten toiminnan arvioidaan pysyvän ennallaan.

Aikataulu- ja reittitiedoista ilmoittamista covid-19-epidemian aikana koskeva ehdotus mahdollistaisi säännöllisen henkilöliikenteen vuorojen karsiutumisen hyvin lyhyellä varoitusajalla myös kesäkuun 2021 jälkeen. Vuorojen nopealla karsiutumisella olisi vaikutusta sekä viranomaisten toimintaan että matkustajiin. Mikäli lakannut markkinaehtoinen vuoro olisi luonteeltaan kriittinen esimerkiksi huoltovarmuuden kannalta, toimivaltaisille joukkoliikenteen viranomaisille voisi aiheutua merkittäviä aikatauluhaasteita korvaavan liikenteen hankkimiseksi. Viranomaisten lisäksi matkustajilla voisi olla haasteita järjestää liikkumistaan aikataulujen muuttuessa nopeasti. Koska vastaava poikkeus on ollut voimassa lähes koko covid-19-epidemian keston ajan, ei ehdotuksella arvioida kuitenkaan olevan merkittäviä tai uusia vaikutuksia viranomaisten toimintaan nykytilaan verrattuna.

Muutosehdotuksista ei ole ennakoitavissa vaikutuksia muille viranomaisille.

5.2.3 Vaikutukset yrityksiin ja työntekijöihin

Laivaväen pätevyyskseen voimassaolon pidentämistä ja erivapauden myöntämistä koskevat muutokset keventäisivät työntekijöiden ja yritysten hallinnollista taakkaa covid-19-epidemian ja erityisesti liikkumisrajoitusten aikana. Säädösmuutoksilla vastattaisiin epidemian aiheuttamiin häiriötilanteisiin ja käytännön ongelmiin toimia säädösten edellyttämien menettelytapojen ja velvoittavien määräaikojen mukaisesti.

Muutokset vaikuttaisivat myönteisesti laivaväen edellytyksiin harjoittaa ammatiaan myös poikkeuksellisissa tilanteissa. Muutokset turvaisivat laivaliikenteen jatkuvuuden ilman pätevyyskseen uusimisessa mahdollisesti eteen tulevia covid-19-epidemian aiheuttamista poikkeuksellisista tilanteista johtuvia vaikeuksia. Ehdotetuilla muutoksilla pienennetään riskiä laivaliikenteen katkoksista aiheutuviin taloudellisiin tappioihin niin yritysten kuin työntekijöiden kannalta.

Laivaliikenteellä on Suomen elinkeinoelämälle suuri merkitys. Merikuljetusten jatkuvuus turvaa myös alusten ja satamien työntekijöiden työpaikkoja ja toiminnanharjoittajien elinkeinotoimintaa. Katkokset meriliikenteessä ja erityisesti merikuljetuksissa voivat heijastua haitallisesti myös laajemmin yhteiskunnan toimivuuteen ja elinkeinotoimintaan.

Laivaväen pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten voimassaoloon ehdotetut muutokset vaikuttavat sekä suomalaisilla aluksilla työskenteleviin merenkulkijoihin, että muiden maiden aluksilla työskenteleviin henkilöihin, joilla on Suomessa myönnetty pätevyyskirja. Voimassa oleva pätevyyskirja sekä mahdollisesti vaadittava lisäpätevyys ovat edellytyksenä ammatin harjoittamiselle.

Luotsauslakiin ehdotettu muutos vaikuttaisi myönteisesti luotsien edellytyksiin harjoittaa ammatiaan myös poikkeuksellisissa tilanteissa. Ehdotus varmistaisi toiminnan jatkumisen sujuvasti ilman luotsauksen henkilö lupien uusimisessa mahdollisesti eteen tulevia covid-19-epidemian aiheuttamista poikkeuksellisista tilanteista johtuvia vaikeuksia. Ehdotetulla muutoksella

edistettäisiin luotsauksen jatkuvuutta ja siten pienennettäisiin riskiä luotsauksen keskeytymisestä aiheutuviin taloudellisiin tappioihin niin yritysten kuin työntekijöiden kannalta.

Lakiin esitetyt muutokset turvaavat merikuljetusten jatkuvuutta myös poikkeuksellisissa tilanteissa. Sujuva luotsaus on Suomen kauppamerenkulun elinehto, sillä kauppamerenkulun alusten kulku satamaan tai satamasta edellyttää, että aluksella on luotsi. Luotsinkäyttövelvollisia ovat käytännössä kaikki Suomeen liikennöivät kauppamerenkulun alukset, ellei aluksen päälliköllä ole myönnetty linjaluotsinkirjaa tai erivapautta.

Luotsauksen jatkuvuuden mahdollistamisella covid-19-epidemian aikana turvataan merikuljetusten mahdollisimman normaali toiminta. Merikuljetuksilla on suuri merkitys Suomen talouden toiminnalle. Merikuljetusten jatkuvuus turvaa myös alusten ja satamien työntekijöiden työpaikkoja ja toiminnanharjoittajien elinkeinotoimintaa. Katkokset meriliikenteessä ja logistikkassa voivat heijastua haitallisesti myös laajemmin yhteiskunnan toimivuuteen ja elinkeinotoimintaan.

Laajennettua varautumisvelvollisuutta covid-19-epidemian aikana koskevalla ehdotuksella ei arvioida olevan vaikutuksia nykyisille toimijoille, sillä markkinoilla olevien toimijoiden on pitänyt laatia suunnitelma jo nyt voimassa olevan säädöksen perusteella, eikä suunnitelman sisältöön ehdoteta esitysluonnoksessa muutoksia. Suunnitelma on työkalu, jonka avulla toimijat voivat omalta osaltaan osoittaa, miten ne täyttävät tartuntatautilain väliaikaisissa 58 c, 58 e ja 58 h §:ssä asetetut velvollisuudet. Säännöksen voimassaolon väliaikaisella jatkamisella olisi kuitenkin vaikutusta uusiin, alalle tuleviin toimijoihin, sillä myös heiltä edellytettäisiin suunnitelman laatimista 18 a §:n ehdollisen varautumisvelvollisuuden mukaisesti. Varautuminen vaatisi näiltä toimijoilta resursseja esimerkiksi varautumissuunnitelman laatimiseen ja tarvittaessa työntekijöiden perehdyttämiseen sekä voisi lisätä yritysten hallinnollista taakkaa. Toisaalta varautumisvelvollisuus helpottaisi ja johdonmukaistaisi toimijoiden toimintaa covid-19-epidemian aikana.

Aikataulu- ja reittitiedoista ilmoittamista covid-19-epidemian aikana koskevalla ehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia liikennöitsijöille nykytilaan verrattuna. Ehdotuksella jatkettaisiin covid-19-epidemian aikana käytössä ollutta ja hyväksi havaittua poikkeusta. Voimassa oleva 179 a § mahdollistaa liikennöitsijöille jo nyt aikataulu- ja reittimuutosten tekemisen sekä vuorojen perumisen ja aloittamisen normaalia nopeammassa aikataulussa covid-19-epidemian aikana. Lyhyemmän ilmoitusajan voimassaolon väliaikaisen jatkamisen johdosta liikennöitsijät voisivat sopeuttaa kustannuksiaan nopeammin myös kesäkuun 2021 jälkeen ja covid-19-epidemiasta johtuvat tulonmenetykset jäisivät pienemmiksi. Lähes koko covid-19-epidemian ajan voimassa ollutta poikkeusta normaalista ilmoitusajasta on pidetty erittäin tarpeellisena.

5.2.4 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

5.2.5 Vaikutukset merenkulun turvallisuuteen

Erivapauden myöntäminen: Lakiin laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta ehdotettavalla väliaikaisella muutoksella ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia merenkulun turvallisuudelle, sillä erivapaus myönnettäisiin Liikenne- ja viestintäviraston tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Erivapautta harkitessaan Liikenne- ja viestintävirasto ottaa huomioon erivapautta hakevan henkilön muodolliset pätevyudet ja tekee näiden pohjalta kokonaisarvioinnin hänen kyvystään hoitaa tehtävä turvallisesti. Tarkoituksena on, että erivapaus on aina lyhytaikainen ja väliaikainen ratkaisu. Lisäksi ehdotuksen voimassaoloaika olisi rajattu.

Laivaväen pätevyysien voimassaoloajan pidentäminen: Liikenteen palveluista annettuun lakiin ehdotettavalla laivaväen pätevyysien voimassaoloaika koskevalla väliaikaisella muutoksella ei arvioida olevan välittömiä vaikutuksia merenkulun turvallisuudelle, sillä muutos koskisi voimassaolevien pätevyysien pidentämistä. Pätevyiden haltijat työskentelevät ammatissaan yleensä jatkuvasti. Poikkeuksella ei siten arvioida olevan merkittävää vaikutusta henkilöiden ammattitaitoon. Aluksilla myös pidetään määräajoin harjoituksia keskeisimpiä turvallisuustehäviä koskien. Lisäksi muutos olisi ajallisesti rajattu koskemaan suhteellisen lyhyttä aikaa.

Luotsauslakiin ehdotettu muutos ei vaikuttaisi merkittävästi merenkulun turvallisuuteen, koska poikkeamismahdollisuus koskisi olennaisimmilta osin voimassaolevien luotsauksen henkilöluopien voimassaoloajan pidentämistä. Muutoksella ei näin ollen arvioida olevan merkittävää vaikutusta henkilöiden ammattitaitoon eikä siten myöskään merenkulun turvallisuuteen. Siltä osin, kun ehdotetaan koeluotsausta koskevia joustoja uusia luotsin ohjaus- ja linjaluotsinkirjoja myönnettäessä, arvioidaan merenkulun turvallisuusvaikutusten olevan vähäisiä, koska kyseessä on poikkeaminen ainoastaan yhdestä edellytyksestä, ja hakijan tulee edelleen täyttää muut luotsauslain vaatimukset. Lisäksi muutos rajattaisiin ajallisesti niin, että voimassaoloaikoja voitaisiin jatkaa ja koeluotsauksesta poiketa enintään kuuden kuukauden ajaksi kerrallaan.

On huomioitava, että muutoksen tarkoituksena ei olisi automaattisesti myöntää henkilöluopia tai pidentää niiden voimassaoloa normaalista poikkeavin menettelyin. Sen sijaan poikkeusmahdollisuuksia voitaisiin hyödyntää vain, jos normaalit menettelyt eivät olisi covid-19-epidemian aiheuttamien erityistilanteiden vuoksi mahdollisia. Poikkeaminen normaaleista menettelysäännöistä edellyttäisi aina viranomaisen tapauskohtaista harkintaa, jossa otettaisiin huomioon väyläkohtaiset erityisvaatimukset, hakijan aiempi luotsauskokemus ja muu ammattitaito sekä muut merenkulun turvallisuuteen vaikuttavat tekijät.

Mahdollisuutta luotsauksen lupakirjan määräaikaiseksi jatkamiseksi on pidetty alalla tervetulleena ratkaisuna epidemian aiheuttamien lupakirjojen uudistamiseen liittyviin hankaluuksiin. Lupakirjan määräaikaista jatkamista hakemuksella lain 199/2021 mukaisesti ei ole toistaiseksi hyödynnetty laajamittaisesti. Tapauskohtaisesti arvioitavat poikkeusmahdollisuudet nähdään kuitenkin perusteltuina, jotta covid-19-epidemian aikana on mahdollisuus reagoida nopeasti ja joustavasti luotsaustoiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi epidemiatilanteen aiheuttamissa poikkeuksellisissa olosuhteissa. Mikäli viranomaisella ei ole käytössään joustavaa mahdollisuutta tapauskohtaisesti poikkeuksien myöntämiseen, saattaisivat epidemiasta aiheutuvat vaikeasti ennakoitavat poikkeustilanteet johtaa jopa meriliikenteen keskeytymiseen tietyillä luotsausalueilla. Koeluotsausvaatimuksesta ei ole toistaiseksi jouduttu tekemään poikkeuksia, mutta mahdollisuus sille on tärkeä olla olemassa.

5.2.6 Vaikutukset terveysturvallisuuteen

Covid-19-epidemian aikana karttuneen asiantuntijatiedon valossa on ilmeistä, että viruksen leviämisen riski on koholla tilanteissa, joissa henkilö on lähikontaktissa alle 2 metrin etäisyydellä kasvojen hengitystieinfektion oireista kärsivän kanssa yli 15 minuuttia tai joissa lähikontakti toistuu suljetussa tilassa vuorokauden sisällä niin että lähikontaktin kesto on yhteensä yli 15 minuuttia. Altistumistilanteiden arvioinnissa tulee huomioida myös puitteet eli tilan koko ja ilmanvaihto sekä altistumisen luonne ja kesto.

Laivaväen pätevyysien voimassaoloaikoja ja erivapauden myöntämistä koskevat muutokset mahdollistaisivat lähikontaktien vähentämisen esimerkiksi koulutustilanteissa, mikä pienentää riskiä covid-19-tartuntataudin leviämiseksi. Muutokset myös osaltaan vähentävät tarvetta liikua koulutus- tai koepaikan ja kodin tai työpaikan välillä. Lähikontaktien välttämisen ja liikku-

misen vähentämisen mahdollistavat toimenpiteet tukevat covid-19-epidemian leviämisen estämistä. Ehdotuksella olisi erityisesti laivaväen pätevyyksien haltijoiden, viranomaisten sekä koulutukseen osallistuvan henkilöstön terveysturvallisuutta turvaavia vaikutuksia.

Luotsauslakiin ehdotetut muutokset mahdollistaisivat lähikontaktien vähentämisen aluksilla ja koulutustilanteissa, mikä pienentää riskiä covid-19-tartuntataudin leviämiselle. Lähikontaktien välttämisen mahdollistavat toimenpiteet siten tukevat covid-19-epidemian leviämisen estämistä. Ehdotuksella olisi erityisesti luotsauksen henkilölupien haltijoiden ja hakijoiden, viranomaisten sekä alusten miehistön terveysturvallisuutta turvaavia vaikutuksia. Ahtaat ja suljetut tilat, kuten alusten komentosillat, edesauttavat viruksen leviämistä. Lisäksi ehdotetuilla muutoksilla voidaan vähentää matkustamista liittyen luotsauksen lupakirjojen uusimiseen. *Laajennettua taksiyrittäjien ja pienempien linja-autoyhtiöiden varautumisvelvollisuutta covid-19-epidemian aikana* koskeva ehdotus yhdessä tartuntatautilain väliaikaisten säännösten 58 c, 58 e ja 58 h §:n mahdollisen voimassaolon jatkamisen kanssa mahdollistaa yhtenä keinona matkustajien terveyden paremman turvaamisen covid-19-epidemian jatkuessa.

6 Muut toteuttamisvaihtoehdot

6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Esityksen valmistelun aikana on tarkasteltu voimassa olevia covid-19-epidemiatilanteesta johdettavia väliaikaisia poikkeussäännöksiä (HE 62/2020 vp; EV 50/2020 vp; HE 202/2020 vp; EV 191/2020 vp; HE 263/2020 vp; EV 10/2021 vp; HE 10/2021 vp; EV 16/2021 vp) sekä sellaisia muutoksia, joita tarvittaisiin lisäksi varmistamaan huoltovarmuus ja kuljetusten sujuminen sekä estämään tartuntataudin leviäminen. Jo aikaisempien hallituksen esityksien valmistelun aikana on arvioitu mahdollisuuksia ja viranomaisten toimivaltaa toteuttaa tarvittavat muutokset alemman asteisella lainsäädännöllä, valtioneuvoston tai ministeriön asetuksella taikka viraston määräyksellä. Tähän esitykseen sisältyvät muutosehdotukset ovat sellaisia, jotka voidaan toteuttaa vain lainsäädännön avulla ja olemassa olevaa lainsäädäntöä muuttamalla.

6.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Useat valtiot ovat myöntäneet muun muassa pätevyyskirjoja ja lisäpätevyystodistuksia koskevia voimassaoloaikojen pidennyksiä. Esimerkiksi Saksa on myöntänyt kuuden kuukauden pidennykset 1.7.2021 mennessä vanheneville pätevyyksille ja Kreikka kuuden kuukauden mittaiset pidennykset 31.3.2021 mennessä vanheneville pätevyyksille. Lisäksi Ruotsi on myöntänyt enintään 15 kuukauden pidennykset ennen 31.5.2021 vanheneville pätevyyksille kuitenkin niin, että ne ovat voimassa enintään 30.9.2021 asti. Myös Norja on myöntänyt ennen 1.5.2021 vanheneville pätevyyksille 3 kuukauden automaattisen pidennyksen. Muiden valtioiden omaksumista toimista voi lukea Euroopan meriturvallisuusviraston internetsivuille kootusta listauksesta: <http://emsa.europa.eu/newsroom/covid-19-measures.html>.

Kansainvälisen merenkulkujärjestö IMO:n sihteeristö on esittänyt, että järjestön neuvosto hyväksyisi toimet, joilla varmistetaan meriliikenteen ja kaupankäynnin sujuvuus myös poikkeusoloissa. IMO on julkaissut poikkeustilannetta koskevia kiertokirjeitä (kuten kiertokirje IMO Circular Letter No.4204/Add.5/Rev.1), joissa se muun muassa kehottaa valtioita käytännönläheiseen lähestymistapaan omaksuessaan poikkeustilatoimenpiteitä esimerkiksi pätevyysiin liittyvien määräaikojen pidentämiseksi.

Euroopan komissio on antanut covid-19-pandemiaan liittyen useita tiedonantoja ja suuntaviivoja. Niillä pyritään varmistamaan Euroopan sisämarkkinoiden toimivuus, rajoittamaan tilapäisesti tarpeetonta matkustamista ulkorajoilla ja tukemaan EU-kansalaisten paluuta kotimaahansa. Komission linjauksen mukaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden sisäiseen turvallisuuteen kohdistuva uhka pitää covid-19-tartuntatautiepidemian tilanteessa sisällään myös kansanterveyden.

Euroopan komissio on antanut 26.3.2020 tiedonannon (Ares (2020)1780977- 26/03/2020) liittyen jäsenvaltioiden ongelmiin noudattaen covid-19-tartuntatautiepidemian tilanteessa Euroopan unionin liikennealan lainsäädäntöä. Tiedonannon mukaan ovat jäsenvaltiot ilmaisseet komissiolle ongelmistaan, jotka liittyvät erityisesti liikennealan lupien, kelpoisuuksien ja ammattipätevyyksien uusimisoongelmiin covid-19-tartuntatautiepidemian tilanteessa. Nämä ongelmat johtuvat muun muassa jäsenvaltioissa covid-19-tartuntatautiepidemian tilanteessa kansallisesti asetetuista liikkumis- ja kokoontumisrajoituksista. Jotta nämä ongelmat voitaisiin ratkaista, jäsenvaltiot ovat ilmoittaneet komissiolle olevansa pakotettuja ryhtymään tarpeellisiin kansallisiin toimenpiteisiin, jotta voidaan varmistaa henkilöiden ja tavaroiden liikkuvuus jäsenvaltioissa.

Tiedonannossaan komissio ilmaisee ymmärtävänsä jäsenvaltioiden kansallisten viranomaisten tarpeen ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin covid-19-epidemiatilanteen aiheuttamassa poikkeuksellisessa tilanteessa. Komissio kuitenkin edellyttää, että jäsenvaltioissa covid-19-epidemiatilanteessa käyttöön otetut toimenpiteet rajataan sekä asiasisällöllisesti että ajallisesti vain siihen, mikä on covid-19-epidemian tilanteessa välttämätöntä.

Sisällöllisesti jäsenvaltioiden toimenpiteet eivät komission mukaan saa johtaa ei toivottuihin lopputuloksiin. Tällaisia lopputuloksia olisivat komission mukaan tilanteet, jotka vaarantaisivat liikenneturvallisuutta tai liikennealan työntekijöiden turvallisuutta. Tästä syystä jäsenvaltiot eivät komission mukaan saa ryhtyä sellaisiin poikkeustoimiin, joilla ne myöntävät poikkeuksellisilla menettelyillä lupia, kelpoisuuksia ja ammattipätevyyksiä sellaisille liikenneyrityksille tai liikennealan työntekijöille, joilla näitä ei ole ennen ollut. Jäsenvaltioiden poikkeukselliset toimenpiteet tulee komission mukaan rajata koskemaan vain sellaisia yrityksiä tai työntekijöitä, joilla on jo olemassa olevat luvat, kelpoisuudet ja ammattipätevyydet.

Ajallisesti jäsenvaltioiden käyttöönottatut poikkeukselliset toimenpiteet tulee komission mukaan rajata lyhyiksi, covid-19-tartuntatautitilanteen hallinnan edellyttämäksi ajaksi, kuten kolmen kuukauden mittaisiksi. Komission mukaan liian pitkäaikaisten poikkeusten käyttöönoton sijasta jäsenvaltioiden tulee tarpeen mukaan jatkaa poikkeuksia, jos covid-19-tartuntatautitilanne sitä vielä edellyttää.

Jos jäsenvaltiot ryhtyvät covid-19-tartuntatautitilanteessa sellaisiin poikkeustoimenpiteisiin, jotka liittyvät Euroopan unionin annettuun lainsäädäntöön, jäsenvaltioiden tulee ilmoittaa niistä komissiolle.

6.3. Asetus (EU) 2021/267 (ns. Omnibus II-asetus)

Euroopan komissio antoi 18.1.2021 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi covid-19-kriisin jatkumisen johdosta toteutettavista erityisistä ja väliaikaisista toimenpiteistä, jotka koskevat tiettyjen todistusten, lupakirjojen ja lupien uusimista tai niiden voimassaoloajan pidentämistä, tiettyjen määräaikaisten tarkastusten ja jatkokoulutusten lykkäämistä tietyillä liikennelainsäädännön aloilla ja tiettyjen asetuksessa (EU) 2020/698 tarkoitettujen ajanjaksojen pidentämistä (COM(2021) 25 final) (ns. Omnibus II-asetusehdotus).

Asetusehdotus koski tie-, raide- ja sisävesiliikennettä sekä merenkulun turvatoimia. Asetusehdotus annettiin, jotta eräiden todistusten, lupien ja valtuutuksien voimassaoloa sekä tiettyjen määräaikaisten tarkastusten ja koulutusten lykkäämistä liikennealan edellä mainittujen osa-alueiden lainsäädännössä voitaisiin väliaikaisesti helpottaa. Covid-19-pandemian jatkuminen on aiheuttanut jäsenvaltioissa tarvetta poiketa tietyistä liikennesektorin EU-lainsäädäntöön perustuvista määräajoista. Asetusehdotus oli jatkoa keväällä annetulle Omnibus I-asetukselle ((EU) 2020/698) (E 50/2020 vp, U 16/2020 vp) ja sen sisältö vastasi suurelta osin Omnibus I-asetuksen sisältöä.

Asetusehdotuksesta laadittiin ensin E-kirjelmä (E 167/2020 vp, 28.1.2021) ja tämän jälkeen U-kirjelmä (U 3/2021 vp, 4.2.2021).

Omnibus II-asetusehdotusta käsiteltiin jäsenvaltioiden toiveesta ja covid-19-pandemian jatkumisen johdosta erittäin nopealla aikataululla. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus ((EU) 2021/267¹) julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 22.2.2021 ja se tuli voimaan 23.2.2021. Asetuksen soveltaminen alkoi 6.3.2021.

Asetuksessa säädetään jäsenvaltioiden mahdollisuudesta tehdä päätös poikkeusäntelyn soveltamatta jättämisestä (ns. opt-out). Ilmoitus mahdollisesta päätöksestä tuli tehdä Euroopan komissiolle kahdeksan päivän kuluttua asetuksen voimaantulosta, 3.3.2021. Asetuksen soveltamatta jättämistä koskevia ilmoituksia sovellettiin heti asetuksen voimaantulopäivästä, 23.2.2021.

Valtioneuvosto teki 25.2.2021 päätöksen eräiden Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen mahdollistamien liikenteen todistusten ja lupien uusimisen tai niiden voimassaoloajan pidentämisen sekä määräaikaisten tarkastusten myöhentämisen soveltamatta jättämisestä (LVM/2021/38). Päätöksen mukaan Suomessa ei sovelleta ajokorttien voimassaoloa (3 artiklan 1 ja 2 kohdat), ajopiirturin määräaikaistarkastuksia ja kuljettajakorttien uusimista (4 artiklan 1, 2 ja 3 kohdat), ajoneuvojen määräaikaistarkastuksia (5 artiklan 1 ja 2 kohdat), sekä tavaraliikenteen yhteisön liikennelupaa, kuljettajatodistuksia ja kansainvälisen henkilöliikenteen reittilupaa (7 artiklan 1 ja 2 kohdat sekä 8 artiklan 1 kohta) koskevaa poikkeusäntelyä.

Euroopan komissio on lähettänyt jäsenmaille 25.3.2021 kirjeen, jossa se pyytää jäsenmaita ilmoittamaan alustavan, epävirallisen tarpeen poikkeusten pidentämiselle 30.4.2021 mennessä.

7 Lausuntopalaute

Hallituksen esitysluonnos oli lausuntopalvelu.fi -sivustolla avoimessa lausuntomenettelyssä x.4.2021–x.4.2021 välisenä aikana. Sen lisäksi Ahvenanmaan maakunnalle ja Ahvenanmaan valtionvirastolle lähetettiin erillinen lausuntopyyntö. Lausuntoja annettiin yhteensä x.

Lausunnon antoivat:

---

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/267 covid-19-kriisin jatkumisen johdosta toteutettavista erityisistä ja väliaikaisista toimenpiteistä, jotka koskevat tiettyjen todistusten, lupakirjojen ja lupien uusimista tai niiden voimassaoloajan pidentämistä, tiettyjen määräaikaisten tarkastusten ja jatkokoulutusten lykkäämistä tietyillä liikennelainsäädännön aloilla ja tiettyjen asetuksessa (EU) 2020/698 tarkoitettujen ajanjaksojen pidentämistä

Tässä luvussa on tiiviisti esitetty päähuomiot lausunnoista. Tarkemmin lausuntoja on käyty läpi lausuntopalautteen yhteen vetävässä lausuntoyhteenvedossa. Lausunnot ja lausuntoyhteenveto on ladattavissa valtioneuvoston Säädösvalmistelu ja kehittämishankkeet -verkkosivulta osoitteesta [täydennetään].

8 Säännöskohtaiset perustelut

8.1 Laki laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta

13 §. *Miehitystodistuksessa määrätystä pätevydestä poikkeaminen.* Pykälään lisättäisiin väliaikaisesti uusi 4 momentti, joka vastaisi voimassaolevan lain väliaikaisesta 4 momenttia. Momentissa säädetään Liikenne- ja viestintäviraston mahdollisuudesta covid-19-epidemiaan liittyvän häiriötilanteen tai muiden pakottavien syiden vuoksi myöntää erivapauksia myös liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 98 §:ssä tarkoitettujen lisäpätevyystodistuksien osalta. Voimassa oleva säännös mahdollistaa poikkeamisen 30.6.2021 asti. Nyt ehdotettavan muutoksen myötä poikkeaminen olisi mahdollista 30.9.2021 asti.

Poikkeuksen voimassaoloajan jatkaminen on tarpeen, koska epidemian ennakoitaan jatkuvan vielä kesän 2021 aikana, eikä laivaväen pätevyksien ja lisäpätevyksien uusimismenettelyissä ennakoita päästävän normaaleihin menettelyihin ainakaan ennen syyskuun 2021 loppua. Vaikka merenkulun oppilaitokset ovat pyrkineet tarjoamaan kurssitarjontaa liikkumis- ja kokoontumisrajoitusten ja -suositusten sallimissa rajoissa, on mahdollisuus erivapauden myöntämiseksi tärkeä työkalu, jolla voidaan edesauttaa merikuljetusten häiriötöntä toimintaa epidemian aiheuttamissa poikkeuksellisissa olosuhteissa. Laivaväen pätevyksiä koskevien poikkeusten välttämättömyyttä on kuvattu tarkemmin jäljempänä luvussa 8.2 (109 a §:ää koskevat perustelut).

Ehdotettavat väliaikaiset poikkeukset ovat tarpeen ottaen erityisesti huomioon merenkulkualan kansainvälisyys. Meriliikenteen toimivuus on vahvasti sidoksissa sekä Suomen että muiden valtioiden asettamiin liikkumisrajoituksiin. Vaikka epidemiatilanne paransi Suomessa, heijastuu muun maailman vakava epidemiatilanne myös Suomen merenkulkuala. Suomalaisia merenkulkijoita palvelee myös ulkomaalaisilla aluksilla, joten kansainvälisillä toimilla on merkitystä muun muassa miehistönvaihtokysymyksiin. Samoin suomalaisten alusten miehistönvaihtoihin vaikuttavat muiden maiden toimenpiteet. Lisäksi ulkomaisilla merenkulkijoilla tai ulkomailla asuvilla suomalaisilla merenkulkijoilla on suomalaisia pätevyksiä, joiden uusiminen normaalisti edellyttäisi matkustamista Suomeen.

Toistaiseksi lisäpätevyystodistuksia koskevia erivapauksia ei ole jouduttu myöntämään aiempien poikkeusten (406/2020, 228/2021) nojalla. Meriliikenteen jatkuvuuden turvaamisen kannalta mahdollisuus myöntää erivapauksia myös lisäpätevyystodistuksista on tärkeä. Kyseinen poikkeus on keskeinen erityisesti IGF-lisäpätevyksiä ajatellen. Kyseisiä pätevyksiä on lukumäärällisesti vähän, joten niitä hallussaan pitävistä merenkulkijoista voi tulla pulaa esimerkiksi altistumisten tai sairastumisten vuoksi.

Erivapauden myöntämisen tarkoituksena on siis mahdollistaa laivaliikenteen katkeamattomuus poikkeuksellisissa tilanteissa. Ilman vaadittavan pätevyuden omaavaa, riittävää miehistöä alus ei voi lähteä satamasta. Erivapauden myöntäminen olisi tarkoitettu poikkeuksellisiin tilanteisiin, joissa laivanisäntä ei löydä covid-19-epidemiatilanteen aiheuttamien erityisten olosuhteiden vuoksi tarpeeksi henkilöitä, joilla on tietty vaadittava lisäpätevyys.

Erivapaus myönnettäisiin Liikenne- ja viestintäviraston tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Harkinnassa otettaisiin ensinnäkin huomioon poikkeuksen välttämättömyys. Säännöksessä edellytettäisiin covid-19-epidemiaan liittyvän häiriötilanteen tai muun pakottavan syyn olemassaoloa, jonka vuoksi alukselle ei ole saatavissa riittävästi lisäpätevyiden omaavaa miehistöä.

Lisäksi edellytettäisiin, ettei erivapauden myöntämisestä aiheudu vaaraa ihmishengelle, omaisuudelle eikä ympäristölle. Erivapautta harkitessaan Liikenne- ja viestintävirasto ottaisi huomioon erivapauden kohteena olevan henkilön muodolliset pätevyudet ja tekisi niiden pohjalta kokonaisarvioinnin hänen kyvystään hoitaa tehtävä turvallisesti. Tapauskohtaisessa harkinnassa voitaisiin ottaa huomioon myös se, että onko aluksella muita lisäpätevyystodistuksen omaavia henkilöitä.

Erivapauksia voidaan jo voimassa olevan lain mukaan myöntää laivaväen pätevyyskirjojen osalta. Erivapauksien myöntäminen aluksilla vaadituista pätevyyskirjoista on tavallinen käytäntö sellaisissa tilanteissa, joissa lainvanisännällä ei ole mahdollisuutta toimittaa alukselle riittävää määrää sellaisia henkilöitä, joilla muodollinen pätevyys on riittävän korkealla tasolla. Erivapautta myönnettäessä Liikenne- ja viestintävirasto voi ottaa huomioon henkilön muut muodolliset pätevyudet ja kyvyn hoitaa ylempi tehtävä turvallisesti. Tarkoituksena on, että erivapaus on aina lyhytaikainen ja väliaikainen ratkaisu.

Lisäpätevyksiä koskevan väliaikaisen poikkeuksen osalta tarkoituksena on noudattaa samoja periaatteita. Säännöksen tarkoituksena on valmistautua sellaiseen tilanteeseen, jossa laivanisäntä ei löydä riittävästi jonkin erityisen lisäpätevyystodistuksen omaavia merenkulkijoita alukselle, eikä esimerkiksi kokoontumisrajoitusten johdosta kyseistä lisäpätevyyttä koskevaa lyhytkurssitarjontaa voida tarjota. Myöntämällä erivapaus myös aluksella vaadittavasta lisäpätevydestä mahdollistettaisiin aluksena vähimmäismiehitysvaatimuksen toteutuminen, jolloin alus voisi lähteä merelle. Erivapaus sidottaisiin määräajaksi määrättyyn alukseen ja myöntämisessä otettaisiin huomioon se, että aluksella on kuitenkin kyseisen lisäpätevyiden omaavia muita merenkulkijoita.

Erivapauksia aluksella vaadittavasta lisäpätevyksiä ennakoidaan tarvittavan vain erittäin pieniä määriä. Mahdollisuus erivapauden myöntämiselle on kuitenkin tärkeä olla olemassa, jotta alusliikenteen katkeamattomuus epidemian aiheuttamissa poikkeustilanteissa voidaan varmistaa.

Säännöksen ehdotetaan olevan voimassa 30.9.2021 asti niin, että sen nojalla myönnetty erivapaudet olisivat voimassa erivapauden ehtojen mukaisesti. Enintään erivapaudet olisivat voimassa 30.3.2022 asti. Mikäli tilanne olennaisesti helpottuu ennen lain voimassaoloajan päättymistä, olisi lakimuutos tarkoitus esittää kumottavaksi.

Toisin kuin voimassa olevassa 13 §:n 1 momentissa, 4 momentissa ei edellytettäisi asianomaisen valtakunnallisen merenkulkualan työmarkkinajärjestön kuulemista ennen erivapauden myöntämistä. Kuulemisesta voi aiheutua tarpeettomia viiveitä, jotka voivat vaikeuttaa meriliikenteen toimintaa poikkeusoloissa.

8.2 Laki liikenteen palveluista

18 a §. *Laajennettu varautumisvelvollisuus covid-19-epidemian aikana.* Lailla (1256/2020) liikenteen palveluista annettuun lakiin lisätyn väliaikaisen 18 a §:n voimassaoloa ehdotetaan jatkettavan 30.9.2021 asti. Koska aiemman 18 a §:n voimassaolo päättyi 30.6.2021, jatkettaisiin säännöksen voimassaoloa lisäämällä lakiin uusi, samansisältöinen 18 a §, jonka olisi tarkoitus

tulla voimaan 1.7.2021 alkaen. Voimassa olevalla 18 a §:llä on asetettu pienemmille tieliikenteen toimijoille väliaikainen covid-19-epidemiaan liittyvä varautumisvelvollisuus, joka linkittyy tartuntatautilain väliaikaisten 58 c, 58 e ja 58 h §:en soveltamiseen. Nämä tartuntatautilain väliaikaiset pykälät ovat voimassa 30.6.2021 asti, mutta niiden voimassa olon jatkamisesta tautitilanne huomioon ottaen käydään keskustelua. Suurempiin tieliikenteen toimijoihin sovellettava voimassa olevan lain mukainen varautumisvelvollisuus (18 §) koskee vain luvanhaltijoita, joilla on liikennekäytössä enemmän kuin 15 linja-autoa taikka ajoneuvoa tai ajoneuvoyhdistelmää, jonka suurin sallittu kokonaisuus on yli 3 500 kiloa. Edellä mainittujen luvanhaltijoiden on varauduttava kaiken tyyppisiin normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin ja huomioitava myös valmiuslain vaatimukset. Väliaikainen 18 a § asettaa suppeamman, covid-19-epidemiaan liittyvän varautumisvelvollisuuden myös pienemmille toimijoille, kuten taksiliikenteen toimijoille ja toimijoille, joilla on liikennekäytössä 15 tai vähemmän kuin 15 linja-autoa, ajoneuvoa tai ajoneuvoyhdistelmää. Tavaraliikenneluvan haltijoista laajennus koskisi vain niitä, jotka harjoittavat myös henkilökuljetusta.

Väliaikaisen 18 a §:n mukaan taksiliikenneluvan haltijan ja muun kuin 18 §:n 1 momentissa tarkoitettun henkilöliikenneluvan haltijan tai henkilöliikennettä harjoittavan tavaraliikenneluvan haltijan olisi varauduttava covid-19-taudin leviämisen ehkäisemiseen ja huolehdittava matkustajien terveyteen liittyvistä toimenpiteistä, jos covid-19-epidemian tilanne sitä edellyttää kansallisesti tai alueellisesti. Edellä mainittuja toimenpiteitä voitaisiin siis kohdentaa kansallisesti ja alueellisesti. Luvanhaltijan olisi laadittava viivytyksettä suunnitelma, jonka laadinnassa olisi huomioitava sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen antamat tartuntatautien torjumiseen liittyvät ohjeet ja määräykset. Liikenne- ja viestintävirasto voisi antaa valtakunnallista ohjeistusta tarkentavia ohjeita. Liikenne- ja viestintävirastolla on kansainvälisten yhteyksiensä ansiosta hyvä käsitys siitä, mitä erityisohjeistusta eri maissa tämän tyyppiseen toimintaan annetaan. Jos luvanhaltija on jäsenenä välityskeskuksessa, voisi suunnitelman tehdä myös välityskeskus luvanhaltijoiden puolesta tai yhteistyössä luvanhaltijoiden kanssa. Luvanhaltijat ja etujärjestöt voisivat lisäksi laatia mallisuunnitelmia, joita luvanhaltijat voisivat hyödyntää suunnitelmien laatimisessa. Jos luvanhaltijat tarjoavat viranomaisten järjestämiä palveluja, heidän olisi erityisesti otettava huomioon palveluista vastaavien viranomaisten ohjeistus. Luvanhaltijoiden on erityisesti otettava huomioon Kansaneläkelaitoksen ohjeistus, jos he tarjoavat Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutuslain (1224/2004) perusteella korvaamia matkoja. Suunnitelman sisällöstä ja laadinnasta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Suomessa on paljon julkisesti järjestettyä liikennettä, kuten kuntien, kuntayhtymien ja valtion hankkimaa julkista henkilöliikennettä, koululaiskuljetuksia, sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaisia kuljetuksia sekä Kansaneläkelaitoksen korvaamia kuljetuksia. Osa edellä mainitusta kuljetustarjonnasta perustuu kilpailutettuihin hankintoihin, ja näissä kuljetuksissa myös järjestävät viranomaiset ovat keskeisessä roolissa tartuntatautien leviämisen torjuntaan varauduttaessa.

109 §. *Laivaväen pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten voimassaolo ja uusiminen ja kelpoisuustodistusten voimassaoloajan pidentäminen.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi väliaikainen 4 momentti, jossa mahdollistettaisiin laivaväen kelpoisuustodistusten voimassaoloajan pidentäminen vastaamaan kelpoisuustodistuksella tunnustetun pätevyyskirjan tai lisäpätevyystodistuksen voimassaoloajan pidennystä. Momentissa säädettäisiin, että jos covid-19-epidemian aikana ulkomaalainen toimivaltainen viranomainen on pidentänyt myöntämänsä suomalaisella aluksella työskentelevän henkilön 98 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettun pätevyyskirjan tai lisäpätevyystodistuksen voimassaoloaika, Liikenne ja viestintäviraston myöntämän laivaväen kelpoisuustodistuksen voimassaoloaika päättyy samana päivänä, kuin sillä tunnustettavan pätevyyskirjan tai lisäpätevyystodistuksen voimassaolo päättyy, kuitenkin viimeistään 30.3.2022.

Kelpoisuustodistus on asiakirja, jolla Suomen viranomainen tunnustaa ulkomaisen viranomaisen myöntämän pätevyyskirjan tai lisäpätevyystodistuksen. Kelpoisuustodistus on edellytys työskentelemiseksi Suomen lipun alla olevassa aluksessa liikenteen palveluista annetun lain 98 §:n 3 ja 4 momentin mukaisissa tapauksissa. Kelpoisuustodistus myönnetään lähtökohtaisesti aina siten, että sen päättämispäivämäärä on sama kuin ulkomaalaisen pätevyyskirjan tai lisäpätevyystodistuksen päättämispäivämäärä. Covid-19-epidemian aikana moni ulkomainen viranomainen on päättänyt normaalista poikkeavin menettelyin jatkaa myöntämänsä pätevyyskirjan tai lisäpätevyystodistuksen voimassaoloaikaa merenkulun jatkuvuuden turvaamiseksi. Jotta kyseiset pätevyudet omaava henkilö voisi jatkaa työskentelyään Suomen lipun alla olevalla aluksella, tulee myös Liikenne- ja viestintäviraston myöntämän kelpoisuustodistuksen voimassaoloaikaa jatkaa vastaavasti.

Väliaikainen muutos kelpoisuustodistusten voimassaoloon koskisi ainoastaan voimassaolevien kelpoisuustodistusten voimassaolon pidentämistä. Pätevyuden haltijat työskentelevät ammatissaan yleensä jatkuvasti. Esitettävällä rajatulla voimassaolon jatkolla ei siten arvioida olevan heikentävää vaikutusta henkilöiden ammattitaitoon, eikä siten myöskään merenkulun turvallisuuteen. Kaikilla kansainvälisessä liikenteessä olevilla aluksilla myös pidetään kansainvälisiin sopimuksiin perustuvia harjoituksia määrääjain keskeisimpiä turvallisuustehtäviä koskien. Lisäksi muutos olisi ajallisesti rajattu koskemaan suhteellisen lyhyttä aikaa.

Lailla 1256/2020 lisätty 4 momentti on voimassa 30.6.2021 asti. Nyt ehdotettava muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2021 alkaen. Muutos olisi voimassa 30.9.2021 asti.

109 a §. *Laivaväen pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten voimassaolon pidentäminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi väliaikaisesti uusi 109 a §. Ehdotettu pykälä vastaisi sisällöllisesti 30.6.2021 asti voimassaolevaa 109 a §:ää (ks. 227/2021). Ehdotuksen tarkoituksena on jatkaa samansisältöisen poikkeuksen voimassaoloaikaa 30.9.2021 asti.

Pykälässä säädettäisiin 109 §:ssä tarkoitettujen laivaväen määräaikaisten pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten voimassaoloajan pidentämisestä covid-19-epidemian aikana. Ehdotuksen mukaan kaikkien niiden pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten, joiden voimassaoloaika päättyy viimeistään 30 päivänä syyskuuta 2021, voimassaolo jatkuisi ilman erillistä hakemusta kuusi kuukautta siitä ajankohdasta, jona pätevyyskirjan tai lisäpätevyystodistuksen voimassaolo päättyisi. Näin ollen ehdotus koskisi kaikkia voimassa olevia pätevyyskirjoja, myös niitä, joiden voimassaoloa on jo jatkettu aiempien väliaikaisten poikkeusten perusteella (ks. lait 227/2021 ja 407/2020) vaikka alkuperäinen pätevyyskirjaan merkitty voimassaolo olisi jo päättynyt.

Voimassaoloajan pidennystä ei tarvitsisi erikseen hakea ja pidennykset olisivat voimassa enintään 30.3.2022 asti.

Ehdotettavat väliaikaiset poikkeukset ovat tarpeen ottaen erityisesti huomioon merenkulkualan kansainvälisyys. Meriliikenteen toimivuus on vahvasti sidoksissa sekä Suomen että muiden valtioiden asettamiin liikkumisrajoituksiin. Vaikka epidemiatilanne paranisi Suomessa, heijastuu muun maailman vakava epidemiatilanne myös Suomen merenkulkualan. Suomalaisia merenkulkijoita palvelee myös ulkomaalaisilla aluksilla, joten kansainvälisillä toimilla on merkitystä muun muassa miehistönvaihtokysymyksiin. Samoin suomalaisten alusten miehistönvaihtoihin vaikuttavat muiden maiden toimenpiteet. Lisäksi ulkomaisilla merenkulkijoilla tai ulkomailla asuvilla suomalaisilla merenkulkijoilla on suomalaisia pätevyyskirjoja, joiden uusiminen normaalisti edellyttäisi matkustamista Suomeen.

Ehdotuksen kanssa vastaavanlaisia toimia on toteutettu laajasti muissa valtioissa. Epidemian ennakoitaan jatkuvan vielä kesän 2021 aikana, eikä laivaväen pätevyyksien ja lisäpätevyyksien uusimismenettelyissä ennakoita päästävän normaaleihin menettelyihin ainakaan ennen syyskuun 2021 loppua. Mikäli tilanne olennaisesti helpottuu ennen lain voimassaoloajan päättymistä, olisi lakimuutos tarkoitettu esittää kumottavaksi.

Ehdotuksen tarkoituksena on turvata merikuljetusten jatkuvuutta myös epidemiatilanteessa. Laivaliikenteellä on Suomen elinkeinoelämälle suuri merkitys, sillä arviolta noin 80–90 prosenttia Suomen viennistä ja tuonnista kulkee meritse. Katkokset laivaliikenteessä ja erityisesti merikuljetuksissa voivat herkästi heijastua haitallisesti laajemminkin yhteiskunnan toimivuuteen ja elinkeinotoimintaan. Merikuljetusten jatkuvuudella on tärkeä merkitys Suomen huoltovarmuuden kannalta.

Pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten voimassaolon pidentäminen johtaa tilanteeseen, jossa merenkulkijoille syntyy pidempi väli kertauskurssien välillä kuin normaaliolojen aikana. Tämä voidaan katsoa jossakin määrin heikentäväksi tekijäksi merenkulun turvallisuudelle. Aluksilla vähintään kuukausittain suoritettavat pakolliset harjoitukset kuitenkin edesauttavat osaamisen ylläpitämistä, vaikka maissa suoritettavia harjoituksia kurssien yhteydessä ei kyetäkään järjestämään tarvittavassa laajuudessa tai niihin pystytäkään osallistumaan. On myös huomioitava, että tämänkaltaisia maissa järjestettäviä kertauskursseja ei ole kansainvälisesti edellytetty merenkulkijoilta kuin vuonna 2010 Manilassa järjestetyn diplomaattikonferenssin yhteydessä hyväksytyjen STCW-yleissopimuksen ns. Manilan muutosten jälkeen. Näin ollen voidaan kokonaisuutena arvioiden todeta, että merikuljetusten jatkuvuuden turvaamista koskevaa väliaikaista muutosta on pidettävä painoarvoltaan merkittävämpänä kuin vähäistä heikentymää merenkulun turvallisuudessa.

Voimassaoloaikojen pidennykset eivät myöskään vaikuta merenkulkijoiden velvollisuuteen käydä lääkärintarkastuksissa. Määräaikaisena myönnettyjen pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten voimassaoloaika on viisi vuotta. Laivaväen lääkärintarkastuksista annetun lain (1171/2010) 10 §:n 1 momentin mukaan laivaväen lääkärintarkastuksesta annettava lääkärintodistus on puolestaan voimassa kaksi vuotta sen antopäivästä lukien. Lääkärintodistuksen on oltava voimassa pätevyyskirjaa haettaessa ja merimies vastaa itse siitä, että lääkärintodistus uusitaan siten, että se on jatkuvasti laivalla työskennellessä voimassa. Pätevyyksien uusimiseen pandemian aikana liittyvät haasteet koskevat ennen kaikkea kurssisuoritusten voimassaoloa. Oppilaitosten kurssitarjontaan sekä merenkulkijoiden mahdollisuuteen osallistua kursseille ovat vaikuttaneet edellä kuvatusti ennen kaikkea asetetut kokoontumis- ja liikkumisrajoitukset. Sen sijaan merimieslääkärintarkastustoimintaan nämä rajoitukset eivät ole vastaavassa määrin vaikuttaneet. Näin ollen lääkärintarkastustoimintaa on kyetty myös pandemian aikana hoitamaan varsin tavanomaisesti, eikä tarvetta lääkärintodistusten voimassaolosta säädettäviin poikkeuksiin ole. Liikenne- ja viestintävirastolla on kuitenkin laivaväen lääkärintarkastuksista annetun lain 10 §:n 3 momentin mukaisesti mahdollisuus yksittäistapauksissa antaa henkilölle tilapäisesti lupa työskennellä ilman voimassaolevaa lääkärintodistusta enintään kolmen kuukauden ajan, mikäli merenkulkija on esimerkiksi estynyt menemästä lääkärintarkastukseen oleskelumaansa asettamien rajoitusten vuoksi.

Vaikka merenkulun oppilaitokset ovat pyrkineet tarjoamaan mahdollisuuksien mukaan kurssitarjontaa liikkumis- ja kokoontumisrajoitusten ja -suositusten sallimissa rajoissa, nyt ehdotettuja määräaikaista pidennyksiä merenkulun pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten voimassaoloon on pidettävä välttämättöminä, jotta varmistetaan merikuljetusten häiriötön jatkuvuus epidemian aiheuttamissa poikkeuksellisissa olosuhteissa. Koska kurssitarjonta on ollut jo yli vuoden ajan rajallista ja kursseja joudutaan perumaan osin lyhyelläkin varoitusaajalla esimerkiksi uusien rajoitusten, epidemian kiihtymisen tai kurssilaisten tai kouluttajien altistumisten

vuoksi, olisi kohtuutonta olettaa, että kaikki pätevyyttään uusivat merenkulkijat kykenisivät käymään tarvittavat täydennyskoulutukset nykyisen lainsäädännön (ks. laki 227/2021 ja HE 10/2021 vp) mukaisesti vuoden 2021 loppuun mennessä. Vaikka epidemiatilanne helpottuisi kesän aikana, edellä mainittujen syiden voi perustellusti ennakoida vaikuttavan kurssitarjontaan myös kesän ja syksyn aikana. Merenkulkijoiden mahdollisuuteen osallistua maissa järjestettävillä kursseilla vaikuttaa olennaisesti tietyn kurssin järjestämisajankohta ja sen yhteensovittaminen työvuorojen kanssa. Tähän yhteensovittamiseen ja kurssien järjestymiseen liittyvät epävarmuustekijät ovat omiaan lisäämään riskiä siitä, että yksittäisen merenkulkijan mahdollisuus osallistua suunnitellusti kurssille kärsii epidemiasta johtuvista syistä.

Lisäksi on huomioitava, että merkittävä osa suomalaisesta merenkulkuhenkilöstöstä on ollut lomautettuna epidemian ajan, eikä tämän henkilöstön kurssisuoritusten uusimisesta ole tästä johtuen välttämättä huolehdittu epidemiatilanteen kestäessä. Vähentynyt meriliikenne on siis ollut omiaan kasaamaan kurssien tarvetta epidemian jälkeiseen aikaan. Näin ollen paine oppilaitoksille kurssien järjestämiseksi on huomattava, ja vaikka oppilaitokset pyrkivätkin varmasti vastaamaan kysyntään lisäkurssein, on todennäköistä, että kevästä 2020 asti patoutunut kurssitarve ei saada kokonaan purettua kesän ja syksyn 2021 aikana. Lisäksi vallitsevissa olosuhteissa on epävarmaa, milloin kursseja päästään tosiasiansa järjestämään.

Vaikka kursseja päästäisiin syksyllä järjestämään normaalijärjestelyin ja normaalissa laajuudessa, on välttämätöntä ulottaa pätevyyksien voimassaolo nyt ehdotettavalla tavalla enintään maaliskuun 2022 loppuun asti. Näin varmistettaisiin, että kursseja tarjoavien oppilaitosten kapasiteetti kurssien järjestämiseksi riittää vastaamaan patoutuneeseen kysyntään syksyn 2021 ja talven 2022 aikana.

Ehdotuksella ei ole tarkoitus lisätä alan toimijoille tai viranomaisille oikeuksia tai velvollisuuksia, vaan säilyttää väliaikainen tilanne aiemmin säädettyä pidempään.

179 a §. *Aikataulu- ja reittitiedoista ilmoittaminen covid-19-epidemian aikana.* Lailla (1256/2020) liikenteen palveluista annettuun lakiin lisätyn ja lailla (198/2021) muutetun väliaikaisen 179 a §:n voimassaoloa ehdotetaan jatkettavan 30.9.2021 asti. Koska aiemman 179 a §:n voimassaolo päättyy 30.6.2021, jatkettaisiin säännöksen voimassaoloa lisäämällä lakiin uusi, samansisältöinen 179 a § 1.7.2021 alkaen. Lain voimassa olevan 179 a §:n mukaan joukkoliikenteen muutoksista tulisi covid-19-epidemian aikana ilmoittaa viimeistään viisi päivää etukäteen. Henkilöliikenteen kuljetuspalvelun tarjoajan olisi ilmoitettava säännöllisesti tarjottavan palvelun aloittamisesta, lopettamisesta ja olennaisista muutoksista Liikenne- ja viestintävirastolle viimeistään viisi päivää ennen suunnitelman toteuttamista, voimassa olevan lain edellyttämän 60 päivän sijaan, siltä osin kuin tiedot eivät ole saatavilla 154 §:n 1 momentin mukaisesta rajapinnasta. Mikäli Liikenne- ja viestintävirasto mainitun pykälän 2 momentin mukaisesti järjestäisi tietopalvelun hankkimalla sen Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:ltä, ilmoitus olisi tehtävä suoraan tälle palveluntarjoajalle. Olennaisilla muutoksilla tarkoitettaisiin muutoksia esimerkiksi suunnitelluissa aikatauluissa, reiteissä tai pysäkeissä. Lyhyempi ilmoitusaika mahdollistaisi palveluiden nopeamman aloittamisen, lopettamisen ja olennaiset muutokset covid-19-epidemian aikana. Lyhyempi ilmoitusaika on ollut käytössä kevästä 2020 (HE 62/2020 vp, HE 202/2020 vp). Ensin poikkeus oli voimassa 31.10.2020 asti, jonka jälkeen poikkeusta jatkettiin 1.1.2021 voimaantulleella lailla (1256/2020). Nykyinen poikkeus on voimassa 30.6.2021 asti.

8.3 Luotsauslaki

21 b §. *Poikkeukset covid-19-epidemian aikana.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi väliaikaisesti uusi 21 b §. Pykälä vastaisi lailla 199/2021 (ks. HE 263/2020 vp) lisättyä 21 b §:ää, jonka voimassaoloaika päättyy 30.6.2021. Covid-19-epidemian pitkittyessä on tarpeen säätää vastaavasta poikkeuksesta, joka olisi voimassa syyskuun 2021 loppuun asti.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Liikenne- ja viestintävirasto voi poiketa koeluotsausvaatimuksesta myönnettäessä uusia luotsin ohjauskirjoja tai linjaluotsinkirjoja ajanjaksona, joka päättyy 30 päivänä syyskuuta 2021. Momentissa säädettäisiin myös, että ilman koeluotsausta myönnettävä luotsin ohjauskirja tai linjaluotsinkirja on voimassa kuusi kuukautta myöntämispäivästä. Lisäksi säännöksessä edellytettäisiin, että luotsin ohjauskirja tai linjaluotsinkirja voidaan myöntää ilman koeluotsausvaatimuksen täyttämistä, jos koeluotsauksen suorittaminen on covid-19-epidemiasta johtuvista syistä merkittävästi vaikeutunut ja menettely on välttämätöntä merenkulun jatkuvuuden turvaamiseksi, eikä se aiheuta vaaraa ihmishengelle, omaisuudelle tai ympäristölle.

Ehdotuksen tarkoituksena on mahdollistaa uusien luotsin ohjauskirjojen ja linjaluotsinkirjojen myöntäminen myös tilanteissa, joissa koeluotsauksen suorittaminen on merkittävästi vaikeutunut covid-19-epidemian aiheuttamien poikkeuksellisten tilanteiden vuoksi. Koeluotsausvaatimuksesta poikkeaminen edellyttäisi Liikenne- ja viestintäviraston harkintaa. Harkinnassaan se ottaisi huomioon erityisesti koeluotsausvaatimuksesta poikkeamisen välttämättömyyden. Harkinnassa huomiota kiinnitettäisiin siten siihen, onko luotsin ohjauskirjan tai linjaluotsinkirjan myöntäminen välttämätöntä merenkulun jatkuvuuden turvaamiseksi. Lisäksi koeluotsausvaatimuksesta voitaisiin poiketa vain, jos koeluotsauksen suorittaminen on covid-19-epidemiasta johtuvista syistä merkittävästi vaikeutunut. Näin voisi olla esimerkiksi silloin, jos infektoriskin minimoimiseksi alukset kieltäytyvät ottamasta ylimääräisiä henkilöitä, kuten koeluotsauksen vastaanottajia, alukselle.

Liikenne- ja viestintäviraston tulisi harkinnassaan ottaa huomioon myös turvallisuusnäkökohdat. Liikenne- ja viestintävirasto voisi myöntää luotsin ohjauskirjan tai linjaluotsinkirjan poikkeuksellisesti ilman koeluotsauksen suorittamista, jos menettelyn ei arvioida aiheuttavan vaaraa merenkulun turvallisuudelle. Arvioinnissa voitaisiin kiinnittää huomiota esimerkiksi väylän erityispiirteisiin sekä hakijan aiempaan luotsaus- ja merenkulkukokemukseen tai muihin ammatitaitoa osoittaviin tekijöihin, kuten laivasimulaattorissa suoritettuihin harjoitteluihin.

Pykälän 2 momentissa säädetään luotsauksen henkilölupien voimassaolon jatkamisesta covid-19-epidemian aiheuttamissa erityistilanteissa. Myös 2 momentin voimassaoloaika ehdotetaan pidennettäväksi. Lainkohdassa säädettäisiin, Liikenne- ja viestintävirasto voi hakemuksesta jatkaa niiden 12 §:n 2 momentissa tarkoitettujen luotsin ohjauskirjojen, 14 §:n 5 momentissa tarkoitettujen linjaluotsinkirjojen ja 16 §:n 5 momentin nojalla myönnettyjen erivapauksien, joiden voimassaoloaika päättyy viimeistään 30 päivänä syyskuuta 2021, voimassaoloa luotsin ohjauskirjan, linjaluotsinkirjan tai erivapauden viimeisestä voimassaolopäivästä kuusi kuukautta, jos se on tarpeen covid-19-epidemiaan liittyvän merkittävän syyn vuoksi ja jos se on välttämätöntä merenkulun jatkuvuuden turvaamiseksi eikä aiheuta vaaraa ihmishengelle, omaisuudelle tai ympäristölle.

Ehdotus koskisi myös niitä luotsin ohjauskirjoja, linjaluotsinkirjoja ja erivapauksia, joiden voimassaoloaika on jatkunut aiempien väliaikaisten poikkeusten perusteella (ks. 199/2021 ja 408/2020). Myös 30.10.2020–12.3.2021 välisenä aikana vanhentuneet lupakirjat voitaisiin uudistaa momentissa tarkoitettulla tavalla, mikäli momentissa mainitut edellytykset täyttyvät.

Edellytyksenä voimassaoloajan jatkamiselle olisi, että se on tarpeen covid-19-epidemiaan liittyvän merkittävän syyn vuoksi. Liikenne- ja viestintävirasto voisi siten pidentää luotsauksen henkilölupien voimassaoloaika, jos se on tarpeen covid-19-epidemiaan liittyvän merkittävän syyn vuoksi. Näin voisi olla esimerkiksi silloin, jos vaadittavaa koulutusta ei voida järjestää kokoontumisrajoitusten vuoksi tai hakijat eivät liikkumisrajoitusten vuoksi pääse matkustamaan koulutuspaikalle. Muutoksen tarkoituksena ei olisi automaattisesti myöntää henkilölupia tai pidentää niiden voimassaoloa normaalista poikkeavin menettelyin. Sen sijaan poikkeusmahdollisuuksia voitaisiin hyödyntää vain, jos normaalit menettelyt eivät olisi covid-19-epidemian aiheuttaminen erityistilanteiden vuoksi mahdollisia. Lisäksi edellytettäisiin poikkeavan menettelyn välttämättömyyttä merenkulun jatkuvuuden turvaamiseksi. Menettely voi olla välttämätöntä, esimerkiksi silloin, jos luotsin ohjauskirjan voimassaolon jatkaminen olisi välttämätöntä tietyn luotsausalueen riittävän miehityksen varmistamiseksi epidemiatilanteessa. Linjaluotsinkirjan väliaikainen jatkaminen voisi olla välttämätöntä esimerkiksi tilanteessa, jossa ulkomaisen linjaluotsin matkustaminen Suomeen uusimaan linjaluotsinkirjaansa merenkulun oppilaitoksessa ei olisi terveysturvallisuuden näkökulmasta järkevää tai mahdollista.

Liikenne- ja viestintäviraston olisi säännöksen mukaan myös otettava huomioon turvallisuusnäkökohdat. Henkilölupien voimassaoloajan jatkaminen olisi mahdollista, jos sen ei arvioida aiheuttavan vaaraa ihmishengelle, omaisuudelle tai ympäristölle. Poikkeaminen normaaleista menettelysäännöistä edellyttäisi aina viranomaisen tapauskohtaista harkintaa. Arviointi tehtäisiin kokonaisarviointina, jossa arvioitaisiin jatkos välttämättömyyttä meriliikenteen jatkuvuuden turvaamiseksi suhteessa turvallisuusvaikutuksiin. Kyseessä olisi olemassa olevan luotsauksen lupakirjan jatkaminen, jolloin henkilö on jo todisteellisesti osoittanut osaamisensa ja toiminnut tehtävässä vähintään useiden vuosien ajan. Arvioinnissa huomioitaisiin erityisesti hakijan aiempi kokemus ja muu ammattitaito, viimeaikainen työhistoria, aiemmat luotsauksen lupakirjat, väyläkohtaiset erityisvaatimukset, ja muut vastaavat seikat.

Lain tarkoitus olla voimassa 30.9.2021 asti. Ehdotuksen mukainen voimassaoloaika on tarpeen, koska epidemian ennakoitaan jatkuvan vielä kesän 2021 aikana, eikä henkilölupien uusimismenettelyissä ennakoita päästävän normaaleihin menettelyihin ainakaan ennen syyskuun 2021 loppua. Mikäli tilanne olennaisesti helpottuu ennen lain voimassaoloajan päättymistä, olisi lakimuutos tarkoitus esittää kumottavaksi.

Mahdollisuutta luotsauksen lupakirjan määräaikaiseksi jatkamiseksi on pidetty alalla tervetulleena ratkaisuna epidemian aiheuttamien lupakirjojen uudistamiseen liittyviin hankaluuksiin. Lupakirjan määräaikaista jatkamista hakemuksella lain 199/2021 mukaisesti ei ole toistaiseksi hyödynnetty laajamittaisesti. Tapauskohtaisesti arvioitavat poikkeusmahdollisuudet nähdään kuitenkin perusteltuina, jotta covid-19-epidemian aikana on mahdollisuus reagoida nopeasti ja joustavasti luotsaustoiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi epidemian aiheuttamissa poikkeuksellisisissa olosuhteissa. Mikäli viranomaisella ei ole käytössään joustavaa mahdollisuutta poikkeuslupien myöntämiseen tapauskohtaisesti, saattaisivat epidemiasta aiheutuvat vaikeasti ennakoitavat poikkeustilanteet johtaa jopa liikenteen keskeytymiseen tietyillä luotsausalueilla. Koeluotsausvaatimuksesta ei ole toistaiseksi jouduttu tekemään poikkeuksia, mutta mahdollisuus sille on tärkeä olla olemassa.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.7.2021. Muutosten ehdotetaan olevan voimassa väliaikaisesti 30.9.2021 asti.

Hallituksen esityksessä (HE 62/2020 vp) esitettiin väliaikaisia muutoksia covid-19-epidemian aiheuttamaan poikkeuksellisiin tilanteisiin reagoimiseksi ja yhteiskunnan toiminnan varmistamiseksi. Liikenteen palveluista annettua lakia ja laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annettua lakia koskevat väliaikaiset muutokset (406/2020 ja 407/2020) tulivat voimaan 1.6.2020. Laivaväen pätevyyskiin liittyy alan korostuneesta kansainvälisyydestä johtuen erityispiirteitä, jotka vaativat muita ehdotuksia pidempää voimassaoloaika. Näin ollen laivaväen pätevyyskiä koskevat muutokset ovat voimassa 30.4.2021 asti, johon mennessä väliaikaisesti pidennettyjen pätevyyskirjojen, lisäpätevyystodistusten ja erivapauksien voimassaoloaika päättyy.

Laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetun lain muutoksella 228/2021, liikenteen palveluista annetun lain muutoksilla 227/2021 ja 1256/2021 sekä luotsauslain muutoksella 199/2021 tehtyjen poikkeusten voimassaoloajat päättyvät 30.6.2021.

Tällä hallituksen esityksellä muutettaisiin voimassaoloaikoja 30.9.2021 asti.

Ehdotettu voimassaoloaika perustuu siihen, että covid-19-epidemian kehittymistä ja päättymistä on vaikea ennakoita arvioida. Epidemia voi edetä aalloittain, eli tartunnat voivat muun muassa rajoitustoimien takia lähteä laskuun, mutta tätä voi seurata uusi aalto, jolloin tartunnat voivat nopeasti kasvaa jyrkästikin, kuten marraskuun lopussa 2020 on käynyt. Hallituksen esityksen kirjoittamishetkellä huhtikuun 2021 alussa ei vielä ole varmuutta, milloin rokotekattavuus on riittävä, jotta epidemian johdosta asetetuista rajoituksista voidaan luopua. Mikäli tilanne olennaisesti helpottuu ennen esitettyjen muutosten voimassaoloajan päättymistä, on lait tarkoitus esittää kumottaviksi.

10 Toimeenpano ja seuranta

Esityksessä ehdotettujen muutosten toteutumista ja niiden vaikutusta seurataan säännöllisesti. Liikenne- ja viestintävirasto tekee vuoden 2022 aikana kokonaisvaltaisen selvityksen covid-19-epidemian perusteella säädettyistä hallinnonalan lainsäädäntömuutoksista ja niiden vaikutuksista. Tulokset arvioidaan ja tarvittaessa tehdään pysyväisluontoisiakin muutoksia olemassa olevaan lainsäädäntöön.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksessä on kyse koronaviruksesta johtuvan covid-19-tartuntatautiepidemian aiheuttamien poikkeuksellisten tilanteiden vuoksi tarpeellisesta lainsäädännöstä, joka ei kuitenkaan perustu valmiuslakiin tai perustuslain 23 §:ään. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi määräaikaisia poikkeuksia sellaisiin yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeisiin säännöksiin, joiden noudattaminen olisi vallitsevissa poikkeusoloissa erityisen hankalaa tai mahdotonta. Jos nykyisestä sääntelystä ei joustettaisi, voisi covid-19-epidemian aiheuttama yhteiskunnallinen kriisi entisestään syventyä, kun yhteiskunnan kannalta kriittisellä merenkulkualalla työskentelevät henkilöt menettäisivät pätevyytensä ja mahdollisuutensa jatkaa työskentelyä. Ehdotetun sääntelyn taustalla on siis painava yhteiskunnallinen syy.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt erityisesti terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn säilyttämistä pandemian aikana sellaisena erittäin painavana perusteena, joka oikeuttaa poikkeuksellisen pitkälle meneviä, myös ihmisten perusoikeuksiin puuttuvia viranomaistoimia (PeVM 2/2020). Nyt esitetyt muutokset kohdistuvat muille aloille kuin terveydenhuoltoon, mutta niiden vaikutukset sääntelyn kohteena olevien tahojen oikeuksiin ovat pikemminkin laajentavia kuin

rajoittavia. Lisäksi esimerkiksi tavara- tai henkilöliikenteen vaikeutumisella voisi olla vaikutuksia myös terveydenhuollon toimintakykyyn.

Esityksellä ei ole arvioitu olevan liikenteen tai muun yhteiskunnan turvallisuutta heikentäviä vaikutuksia, jotka merkittävästi rajoittaisivat ihmisten perustuslain 7 §:ssä ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklassa turvattua oikeutta elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Lisäksi ehdotetut muutokset ovat voimassa määräajan, koska sääntely on sidottu covid-19-epidemiaan ja sen ennakoituun vähimmäiskeston.

Perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset ovat lailla säätäminen, lain täsmällisyys ja tarkkarajaisuus, rajoituksen hyväksyttävyys, rajoituksen suhteellisuus, perusoikeuden ydinalueen koskemattomuus, oikeusturvajärjestelyjen riittävyys ja ihmisoikeusvelvoitteiden noudattaminen. Lisäksi perustuslakivaliokunta on korostanut hallituksen esitysten valmistelun kehittämistä niin, että säätämisyjärjestysperusteluissa tarkasteltaisiin ehdotuksia myös perustuslain 22 §:n mukaisen perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvoitteen eikä ainoastaan perus- ja ihmisoikeusristiriitojen kannalta (PeVL 52/2014 vp, s. 3/I)

Säädettäväksi ehdotettujen väliaikaisten poikkeussäännösten tavoitteena on myös väestön terveyden suojeleminen ja terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn ylläpitäminen covid-19-epidemian aikana. Poikkeuksien tarkoituksena on siis myös välillisesti turvata perustuslain 22 §:n edellyttämällä tavalla julkisen vallan toimesta perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattu jokaisen oikeus elämään sekä perustuslain 19 §:n 1 momentissa säädetty julkisen vallan velvollisuus turvata riittävät terveyspalvelut ja edistää väestön terveyttä.

Jäljempänä tarkastellaan ja arvioidaan ehdotettujen muutosten suhdetta perustuslain 6 ja 18 §:ssä säädettyihin perusoikeuksiin.

Yhdenvertaisuus (6 §)

Esitystä tulee arvioida perustuslain 6 §:n kannalta, jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Säännös kieltää myös välillisen syrjinnän eli sellaiset toimenpiteet, joiden vaikutukset tosiasiallisesti – vaikkakin vain välillisesti – johtaisivat syrjivään lopputulokseen. Suosinta tai jonkin yksilön tai ryhmän asettaminen etuoikeutettuun asemaan on niin ikään kiellettyä, jos se asiallisesti merkitsisi toisiin kohdistuvaa syrjintää.

Laivaväen pätevyys ja *kelpoisuustodistuksia* koskevia ehdotuksia sovellettaisiin kaikkiin samassa tilanteessa oleviin hakijoihin. Yhdenvertaisuusperusoikeuden ydinalue säilyisi koskemattomana, sillä ehdotettavilla väliaikaisilla muutoksilla ei asetettaisi samassa tilanteessa olevia hakijoita eriarvoiseen asemaan.

Lisäksi voidaan todeta, että henkilöillä, joiden pätevydet tai kelpoisuustodistukset ovat vanhentuneet ennen covid-19-epidemiaa, ei ole ollut nyt vallitsevia poikkeuksellisia vaikeuksia uusia niitä. Ennen covid-19-epidemiaa ei esimerkiksi ollut rajoitustoimenpiteiden aiheuttamia vaikeuksia saada jatkokoulutusta, jota pätevyiden uusimisen yhteydessä vaaditaan. Näin ollen he eivät joudu nyt ehdotettujen määräaikaisten säännösten perusteella huonompaan asemaan kuin he, joiden pätevydet päättyvät covid-19-epidemian aikana ja edellyttävät uusimista. Ehdotetuilla muutoksilla on tarkoitus helpottaa niiden hakijoiden tilannetta, joiden pätevyys vanhenee covid-19-epidemian aikana ja joilla on epidemian takia vaikeuksia uudistaa pätevyksiään. Ehdotetuilla määräaikaissäännöksillä on siten hyväksyttävä peruste.

Ehdotus on lisäksi yhdenmukainen muiden perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kanssa. Lakiehdotus on täsmällisesti ja tarkkarajaisesti määritelty koskemaan vain tiettyjä laivaväen pätevyyskirjoja ja lisäpätevyystodistuksia. Ehdotus on oikeassa suhteessa sillä tavoiteltuun hyötyyn nähden, sillä poikkeaminen olisi voimassa ainoastaan rajoitetun ajan. Ehdotusta on myös pidettävä hyväksyttävänä, koska ehdotuksen tarkoituksena on turvata merenkulun jatkuvuutta ja sitä kautta yhteiskunnan elinkeinotoimintaa ja Suomen huoltovarmuutta.

Luotsauslakia koskevalla ehdotuksella puututaan luotsauksen henkilölupien haltijoiden tai hakijoiden yhdenvertaisuuteen siltä osin, kun uusi henkilölupa myönnettäisiin tai vanhan henkilöluvan voimassaoloaika jatkettaisiin tavanomaista kevyemmin edellytyksin. Ehdotus on kuitenkin yhdenmukainen perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kanssa. Lakiehdotus on täsmällisesti ja tarkkarajaisesti määritelty koskemaan vain tiettyjä luotsauksen henkilölupia. Ehdotus on oikeassa suhteessa sillä tavoiteltuun hyötyyn nähden, sillä poikkeaminen olisi voimassa ainoastaan rajoitetun ajan. Ehdotusta on myös pidettävä hyväksyttävänä, koska ehdotuksen tarkoituksena on turvata merenkulun jatkuvuutta ja sitä kautta Suomen huoltovarmuutta.

Yhdenvertaisuusperusoikeuden ydinalue säilyisi koskemattomana, sillä luotsauslain muutosehdotuksella ei asetettaisi samassa tilanteessa olevia hakijoita eriarvoiseen asemaan. Ehdotusta

sovellettaisiin kaikkiin samassa tilanteessa oleviin hakijoihin. Ehdotus ei lisäksi merkitsisi automaattista poikkeamista koeluotsausvaatimuksesta tai luotsauksen henkilölupien voimassaoloaikojen välitöntä pidentämistä. Sen sijaan ehdotuksen tarkoituksena on mahdollistaa kuvatut menettelyt, jos hakijalla on covid-19-epidemiasta johtuvia olennaisia vaikeuksia suorittaa koeluotsaus tai uudistaa luotsauksen henkilölupansa.

Lisäksi voidaan todeta, että henkilöillä, joiden luotsauksen henkilöluvat vanhentuisivat ennen covid-19-epidemian aiheuttamien poikkeuksellisten tilanteiden alkamista, ei ole todennäköisesti vaikeuksia uusien henkilölupiaan. Näin ollen he eivät joutuisi ehdotetun säännöksen perusteella olennaisesti huonompaan asemaan kuin ne, joiden luotsauksen henkilölupien voimassaoloaika päättyisi covid-19-epidemiasta johtuvan poikkeuksellisen tilanteen aikana. Ehdotetuilla muutoksilla on tarkoitus helpottaa niiden hakijoiden tilannetta, joiden luotsauksen henkilölupa vanhenisi covid-19-epidemian aikana ja joilla on epidemiasta johtuvia olennaisia vaikeuksia uudistaa henkilölupiaan.

Ehdotusta koskisivat normaalit oikeusturvajärjestelyt.

Myöskään *laajennettua varautumisvelvollisuutta covid-19-epidemian aikana* koskeva ehdotus ei asettaisi samassa tilanteessa olevia taksiliikenteen tai linja-autoliikenteen toimijoita eriarvoiseen asemaan, sillä ehdollinen velvoite varautumiseksi täyttyisi joko alueellisesti ja kansallisesti, mikä tarkoittaisi sitä, että kaikki toimijat, jotka toimivat alueella, jossa varautumista edellytettäisiin covid-19-epidemiatilanteen johdosta, joutuisivat varautumaan covid-19-epidemian ehkäisemiseen ja huolehtimaan matkustajien terveyteen liittyvistä toimenpiteistä. Kaikilta toimijoilta edellytettäisiin suunnitelma. Yhdenvertaisuusperusoikeuden ydinalue säilyisi siten koskemattomana.

Oikeus työhön ja elinkeinonvapaus (18 §)

Laivaväen pätevyyskirjoja ja kelpoisuustodistuksia koskevia muutosehdotuksia tulee tarkastella myös perustuslain 18 §:n 1 momentin näkökulmasta. Säännöksellä turvataan jokaiselle oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Säännök-

sellä vahvistetaan yrittämisen vapauden periaate, kun ammatti ja elinkeino mainitaan nimenomaan toimeentulon hankkimisen keinona. Yhtenä lähtökohtana on yksilön oma aktiivisuus toimeentulonsa hankkimisessa. Oikeus valita vapaasti työ liittyy myös yhdenvertaisuuteen ja syrjäntäkieltoon.

Esityksessä ehdotettavilla laivaväen pätevyys- ja kelpoisuustodistuksia koskevilla muutoksilla pyritään turvaamaan merenkulkuun liittyvien elinkeinojen harjoittaminen covid-19-epidemian aiheuttamissa poikkeuksellisissa tilanteissa. Lisäksi muutoksilla pyritään turvaamaan riittävä pätevien merenkulkijoiden määrä myös epidemian aikana. Pätevyyksien katkeamaton voimassaolo ja mahdollisuus myöntää erivapauksia lisäpätevyystodistuksista turvaavat merikuljetuksien jatkuvuutta. Muutokset turvaavat alusten miehistöjen lisäksi satamissa työskentelevien ihmisten työllisyyttä. Meriliikenteen ja logistiikan jatkuvuus turvaa myös laajemmin yhteiskunnan eri toimintoihin, kuten teollisuuteen, liittyvää työllisyyttä ja elinkeinotoimintaa.

Myös *luotsauslain* muutosehdotusta tulee tarkastella oikeudesta työhön ja elinkeinonvapauden näkökulmasta. Esityksessä ehdotettavilla luotsauslain muutoksilla pyritään turvaamaan merenkulkuun liittyvien elinkeinojen harjoittaminen covid-19-epidemian aiheuttamissa poikkeuksellisissa tilanteissa. Muutoksilla pyritään turvaamaan riittävä luotsauksen henkilölupien haltijoiden määrä myös covid-19-epidemian aikana. Voimassa oleva luotsin ohjauskirja on edellytys luotsina toimimiselle. Samoin linjaluotsinkirja ja erivapaus ovat keskeisiä merenkulun elinkeinonharjoittamiseen liittyviä lupakirjoja, joiden katkeamaton voimassaolo turvaa merikuljetuksien jatkuvuutta.

Luotsina työskentelevien henkilöiden lisäksi muutokset turvaavat alusten miehistöjen sekä satamissa työskentelevien ihmisten työllisyyttä. Meriliikenteen ja logistiikan jatkuvuus turvaa myös laajemmin yhteiskunnan eri toimintoihin, kuten teollisuuteen, liittyvää työllisyyttä ja elinkeinotoimintaa.

Laajennettua varautumisvelvollisuutta covid-19-epidemian aikana koskevaa ehdotusta on myös tarpeen tarkastella perustuslain 18 §:n 1 momentin näkökulmasta. Vaikka ehdotettu 18 a § sisältää ehdollisen velvoitteen taksiliikenteen ja linja-autoliikenteen toimijalle varautumissuunnitelman laatimiseksi ja suunnitelman laatiminen voi näin väliaikaisesti lisätä etenkin alalle tulevien uusien toimijoiden taloudellista ja hallinnollista taakkaa, pyritään säännöksellä turvaamaan kuljetusten saatavuutta ja toimijoiden varautumista sekä johdonmukaistamaan ja selkeyttämään toimijoiden elinkeinon harjoittamista covid-19-epidemian aikana. Ehdotettu 18 a § yhdessä tartuntatautilain väliaikaisten säännösten 58 c, 58 e ja 58 h §:n kanssa turvaa myös toimijoiden työskentelyolosuhteita ja näin työllisyyttä.

Perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytyksien nojalla perusoikeusrajoitusten on oltava myös ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta sallittavia. Elinkeinovapautta ei ole sellaisenaan turvattu Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tai YK:n alaisissa ihmisoikeussopimuksissa. YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 23 artiklaan sisältyy työn valinnan vapaus. Elinkeinovapaus sisältyy Euroopan unionin perusoikeuskirjaan. Sen 16 artiklan mukaan elinkeinovapaus tunnustetaan unionioikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 1. lisäpöytäkirjan 1 artikla suojaa omaisuuden-suojaa ja sen on katsottu suojaavan välillisesti myös elinkeinotoimintaa. Kyseistä oikeutta voidaan rajoittaa laajasti lailla julkisten intressien turvaamiseksi. Suomen kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet eivät siten estä ehdotetun kaltaista sääntelyä. Edellä mainittujen muutosten tavoitteena on pitää yllä työllisyyttä covid-19-epidemian aikana ja siten turvata perustuslain elinkeinovapautteen liittyvää oikeutta työhön ja toimeentuloon. Ehdotuksilla pyritään myös turvaamaan elinkeinonharjoitustoimintaa poikkeuksellisissa tilanteissa ja se turvaa siten perustuslain elinkeinonvapautta.

Soveltaminen Ahvenanmaalla

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 § 21 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat tieliikennettä, veneliikennettä ja paikallisen meriliikenteen väyliä.

Liikenneasioissa valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat itsehallintolain 27 §:n 13 kohdan mukaan kauppamerenkulkua ja kauppamerenkulun väyliä koskevat asiat. Lisäksi valtakunnan toimivaltaan kuuluvat merenkulun pätevyyksistä päättäminen sekä niiden voimassaolon jatkaminen. Toimivaltainen viranomainen näissä asioissa on Liikenne- ja viestintävirasto.

Esityksen perusoikeusliitännäiset ehdotukset ovat täsmällisiä, ajallisesti rajattuja, ja perustelussa suhteessa suojeltaviin oikeushyviin nähden. Ehdotettu sääntely on rajattu vain siihen laajuuteen, joka on katsottava sen taustalla olevien tavoitteiden kannalta välttämättömäksi ja oikeasuhtaiseksi. Ehdotuksilla ei puututa perustuslaissa turvattujen oikeuksien ydinalueelle.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetun lain (1687/2009) 13 §:ään,
sellaisena kuin se on laissa 976/2018, väliaikaisesti uusi 4 momentti seuraavasti:

13 §

Miehitystodistuksessa määrätystä pätevyydestä poikkeaminen

Liikenne- ja viestintävirasto voi myöntää erivapauksia aluksilla vaaditusta pätevyydestä myös liikenteen palveluista annetun lain 98 §:ssä tarkoitettua lisäpätevyydestä, jos se on tarpeen covid-19-epidemiaan liittyvän häiriötilanteen tai muun pakottavan syyn vuoksi. Erivapaus voidaan myöntää, jos menettely ei aiheuta vaaraa ihmishengelle, omaisuudelle eikä ympäristölle. Tässä momentissa tarkoitettu erivapaus ei saa olla voimassa yli kuutta kuukautta kerrallaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 30 päivään syyskuuta 2021. Tämän lain nojalla myönnetty erivapaudet pysyvät voimassa niissä määrättyin ehdoin. Tämän lain säännöksiä sovelletaan sen voimassaoloaikana vastaanotettuihin 13 §:n 4 momentissa tarkoitettuihin erivapauksiin koskeviin hakemuksiin.

2.

Laki

liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään liikenteen palveluista annettuun lakiin (320/2017) väliaikaisesti uusi 18 a §, 109 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 301/2018, 984/2018 ja 371/2019, väliaikaisesti uusi 4 momentti sekä lakiin väliaikaisesti uusi 109 a ja 179 a § seuraavasti:

18 a §

Laajennettu varautumisvelvollisuus covid-19-epidemian aikana

Taksiliikenneluvan haltijan ja muun kuin 18 §:n 1 momentissa tarkoitetun henkilöliikenneluvan haltijan tai henkilöliikennettä harjoittavan tavaraliikenneluvan haltijan on varauduttava covid-19-taudin leviämisen ehkäisemiseen ja huolehdittava matkustajien terveyteen liittyvistä toimenpiteistä, jos covid-19-epidemian tilanne sitä edellyttää kansallisesti tai alueellisesti. Luvan haltijan on laadittava viivytyksettä suunnitelma, jonka laadinnassa on huomioitava sosiaali- ja terveysministeriön sekä Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen antamat tartuntatautien torjumiseen liittyvät ohjeet ja määräykset. Jos luvanhaltija on jäsenenä välityskeskuksessa, suunnitelman voi tehdä myös välityskeskus luvanhaltijoiden puolesta tai yhteistyössä luvanhaltijoiden kanssa. Jos luvanhaltijat tarjoavat viranomaisten järjestämiä palveluja, heidän on erityisesti otettava huomioon palveluista vastaavien viranomaisten ohjeistus. Jos luvanhaltijat tarjoavat Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutuslain (1224/2004) perusteella korvaamia matkoja, heidän on erityisesti otettava huomioon Kansaneläkelaitoksen ohjeistus. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä suunnitelman sisällöstä ja laadinnasta.

109 §

Laivaväen pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten voimassaolo ja uusiminen ja kelpoisuustodistusten voimassaoloajan pidentäminen

---

Jos covid-19-epidemian aikana ulkomaalainen toimivaltainen viranomainen pidentää myöntämänsä suomalaisella aluksella työskentelevän henkilön 98 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetun pätevyyskirjan tai lisäpätevyystodistuksen voimassaoloaika, Liikenne- ja viestintäviraston myöntämän laivaväen kelpoisuustodistuksen voimassaoloaika päättyy samana päivänä, kun sillä tunnustettavan pätevyyskirjan tai lisäpätevyystodistuksen voimassaolo päättyy, kuitenkin viimeistään 30.3.2022.

109 a §

Laivaväen pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten voimassaolon pidentäminen

Niiden 109 §:ssä tarkoitettujen laivaväen määräaikaisten pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten, joiden voimassaoloaika päättyy viimeistään 30 päivänä syyskuuta 2021, voimassaolo

jatkuu ilman erillistä hakemusta kuusi kuukautta siitä ajankohdasta, jona pätevyyskirjan tai lisäpätevyystodistuksen voimassaolo päättyy.

179 a §

Aikataulu- ja reittitiedoista ilmoittaminen covid-19-epidemian aikana

Poiketen siitä, mitä 179 §:n 2 momentissa säädetään, henkilöliikenteen kuljetuspalvelun tarjoajan on covid-19-epidemian aikana ilmoitettava säännöllisesti tarjottavan palvelun aloittamisesta, lopettamisesta ja olennaisista muutoksista Liikenne- ja viestintävirastolle viimeistään viisi päivää ennen suunnitelman toteuttamista siltä osin kuin tiedot eivät ole saatavilla 154 §:n 1 momentin mukaisesta rajapinnasta. Jos Liikenne- ja viestintävirasto mainitun pykälän 2 momentin mukaisesti järjestää tietopalvelun hankkimalla sen Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:ltä, ilmoitus on tehtävä suoraan Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:lle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 30 päivään syyskuuta 2021. Lainojalla myönnettyt tai pidennetyt pätevyyskirjat, lisäpätevyystodistukset ja kelpoisuustodistukset pysyvät voimassa tässä laissa määrättyin ehdoin.

3.

Laki

luotsauslain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään luotsauslakiin (940/2003) väliaikaisesti uusi 21 b § seuraavasti:

21 b §

Poikkeukset covid-19-epidemian aikana

Poiketen siitä, mitä 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 14 §:n 3 momentin 3 kohdassa säädetään, Liikenne- ja viestintävirasto voi poiketa koeluotsausvaatimuksesta myönnettäessä uusia luotsin ohjauskirjoja tai linjaluotsinkirjoja ajanjaksona, joka päättyy 30 päivänä syyskuuta 2021. Tässä momentissa tarkoitettu ilman koeluotsausta myönnettävä luotsin ohjauskirja tai linjaluotsinkirja on voimassa kuusi kuukautta myöntämispäivästä. Luotsin ohjauskirja tai linjaluotsinkirja voidaan myöntää ilman koeluotsausvaatimuksen täyttämistä, jos koeluotsauksen suorittaminen on covid-19-epidemiasta johtuvista syistä merkittävästi vaikeutunut ja menettely on välttämätöntä merenkulun jatkuvuuden turvaamiseksi, eikä se aiheuta vaaraa ihmishengelle, omaisuudelle tai ympäristölle.

Liikenne- ja viestintävirasto voi hakemuksesta jatkaa niiden 12 §:n 2 momentissa tarkoitettujen luotsin ohjauskirjojen, 14 §:n 5 momentissa tarkoitettujen linjaluotsinkirjojen ja 16 §:n 5 momentin nojalla myönnettyjen erivapauksien, joiden voimassaoloaika päättyy viimeistään 30 päivänä syyskuuta 2021, voimassaoloa luotsin ohjauskirjan, linjaluotsinkirjan tai erivapauden viimeisestä voimassaolopäivästä kuusi kuukautta, jos se on tarpeen covid-19-epidemiaan liittyvän merkittävän syyn vuoksi ja jos se on välttämätöntä merenkulun jatkuvuuden turvaamiseksi eikä aiheuta vaaraa ihmishengelle, omaisuudelle tai ympäristölle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 30 päivään syyskuuta 2021. Tämän lain nojalla myönnettyt luotsin ohjauskirjat, linjaluotsinkirjat ja erivapaudet pysyvät voimassa niissä määrätyin ehdoin. Tämän lain säännöksiä sovelletaan sen voimassaoloaikana vastaanotettuihin 21 b §:ssä tarkoitettuihin hakemuksiin.

Helsingissä x.4.2021

Pääministeri

Sanna Marin

Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka

1.

Laki

laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetun lain (1687/2009) 13 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 976/2018, väliaikaisesti uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

13 §

Miehitystodistuksessa määrätystä pätevyydestä poikkeaminen

Miehitystodistuksessa määrätystä pätevyydestä poikkeaminen

Liikenne- ja viestintävirasto voi myöntää erivapauksia aluksilla vaaditusta pätevyydestä myös liikenteen palveluista annetun lain 98 §:ssä tarkoitettua lisäpätevyystä, jos se on tarpeen covid-19-epidemiaan liittyvän häiriötilanteen tai muun pakottavan syyn vuoksi. Erivapaus voidaan myöntää, jos menettely ei aiheuta vaaraa ihmishengelle, omaisuudelle eikä ympäristölle. Tässä momentissa tarkoitettu erivapaus ei saa olla voimassa yli kuutta kuukautta kerrallaan.

Liikenne- ja viestintävirasto voi myöntää erivapauksia aluksilla vaaditusta pätevyydestä myös liikenteen palveluista annetun lain 98 §:ssä tarkoitettua lisäpätevyystä, jos se on tarpeen covid-19-epidemiaan liittyvän häiriötilanteen tai muun pakottavan syyn vuoksi. Erivapaus voidaan myöntää, jos menettely ei aiheuta vaaraa ihmishengelle, omaisuudelle eikä ympäristölle. Tässä momentissa tarkoitettu erivapaus ei saa olla voimassa yli kuutta kuukautta kerrallaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Tämän lain säännöksiä sovelletaan sen voimassaoloaikana vastaanotettuihin 13 §:n 4 momentissa tarkoitettuihin hakemuksiin.

2.

Laki

liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään liikenteen palveluista annettuun lakiin (320/2017) väliaikaisesti uusi 18 a §, 109 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 301/2018, 984/2018 ja 371/2019, väliaikaisesti uusi 4 momentti sekä lakiin väliaikaisesti uusi 109 a ja 179 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

18 a §

18 a §

Laajennettu varautumisvelvollisuus covid-19-epidemian aikana

Laajennettu varautumisvelvollisuus covid-19-epidemian aikana

Taksiliikenneluvan haltijan ja muun kuin 18 §:n 1 momentissa tarkoitetun henkilöliikenneluvan haltijan tai henkilöliikennettä harjoittavan tavaraliikenneluvan haltijan on varauduttava covid-19-taudin leviämisen ehkäisemiseen ja huolehdittava matkustajien terveyteen liittyvistä toimenpiteistä, jos covid-19-epidemian tilanne sitä edellyttää kansallisesti tai alueellisesti. Luvanhaltijan on laadittava viivytyksettä suunnitelma, jonka laadinnassa on huomioitava sosiaali- ja terveystieteiden ja terveysministeriön sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen antamat tartuntatautien torjumiseen liittyvät ohjeet ja määräykset. Jos luvanhaltija on jäsenenä välityskeskuksessa, suunnitelman voi tehdä myös välityskeskus luvanhaltijoiden puolesta tai yhteistyössä luvanhaltijoiden kanssa. Jos luvanhaltijat tarjoavat viranomaisten järjestämiä palveluja, heidän on erityisesti otettava huomioon palveluista vastaavien viranomaisten ohjeistus. Jos luvanhaltijat tarjoavat Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutuslain (1224/2004) perusteella korvaamia matkoja, heidän on erityisesti otettava huomioon Kansaneläkelaitoksen ohjeistus. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä suunnitelman sisällöstä ja laadinnasta.

Taksiliikenneluvan haltijan ja muun kuin 18 §:n 1 momentissa tarkoitetun henkilöliikenneluvan haltijan tai henkilöliikennettä harjoittavan tavaraliikenneluvan haltijan on varauduttava covid-19-taudin leviämisen ehkäisemiseen ja huolehdittava matkustajien terveyteen liittyvistä toimenpiteistä, jos covid-19-epidemian tilanne sitä edellyttää kansallisesti tai alueellisesti. Luvanhaltijan on laadittava viivytyksettä suunnitelma, jonka laadinnassa on huomioitava sosiaali- ja terveystieteiden ja terveysministeriön sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen antamat tartuntatautien torjumiseen liittyvät ohjeet ja määräykset. Jos luvanhaltija on jäsenenä välityskeskuksessa, suunnitelman voi tehdä myös välityskeskus luvanhaltijoiden puolesta tai yhteistyössä luvanhaltijoiden kanssa. Jos luvanhaltijat tarjoavat viranomaisten järjestämiä palveluja, heidän on erityisesti otettava huomioon palveluista vastaavien viranomaisten ohjeistus. Jos luvanhaltijat tarjoavat Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutuslain (1224/2004) perusteella korvaamia matkoja, heidän on erityisesti otettava huomioon Kansaneläkelaitoksen ohjeistus. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä suunnitelman sisällöstä ja laadinnasta.

109 §

Covid-19-epidemian aikana Liikenne- ja viestintäviraston määräyksellä voidaan pidentää 98 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen laivaväen kelpoisuustodistusten voimassaoloaikoja. Kelpoisuustodistuksen voimassaoloajan pidennys saa olla voimassa vain 30 päivään kesäkuuta 2021, kuitenkin enintään niin kauan kuin siihen liittyvä ulkomaisen viranomaisen myöntämä pätevyyskirja on voimassa. Kelpoisuustodistuksen kokonaisvoimassaoloaika ei saa ylittää viittä vuotta.

109 a §

Laivaväen pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten voimassaolon pidentäminen

Niiden 109 §:ssä tarkoitettujen laivaväen määräaikaisten pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten, joiden voimassaoloaika päättyy viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2021, voimassaolo jatkuu ilman erillistä hakemusta kuusi kuukautta siitä ajankohdasta, jona pätevyyskirjan tai lisäpätevyystodistuksen voimassaolo päättyy.

179 a §

Aikataulu- ja reittitiedoista ilmoittaminen covid-19-epidemian aikana

Poiketen siitä, mitä 179 §:n 2 momentissa säädetään, henkilöliikenteen kuljetuspalvelun tarjoajan on covid-19-epidemian aikana ilmoitettava säännöllisesti tarjottavan palvelun aloittamisesta, lopettamisesta ja olennaisista muutoksista Liikenne- ja viestintävirastolle viimeistään viisi päivää ennen suunnitelman toteuttamista siltä osin kuin tiedot eivät ole saatavilla 154 §:n 1 momentin mukaisesta rajapinnasta. Jos Liikenne- ja viestintävirasto mainitun pykälän 2 momentin mukaisesti järjestää tietopalvelun hankkimalla sen Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:ltä, ilmoitus on

109 §

Jos covid-19-epidemian aikana ulkomaalainen toimivaltainen viranomainen pidentää myöntämänsä suomalaisella aluksella työskentelevän henkilön 98 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettua pätevyyskirjan tai lisäpätevyystodistuksen voimassaoloaika, Liikenne ja viestintäviraston myöntämän laivaväen kelpoisuustodistuksen voimassaoloaika päättyy samana päivänä, kun sillä tunnustettavan pätevyyskirjan tai lisäpätevyystodistuksen voimassaolo päättyy, kuitenkin viimeistään 30.3.2022.

109 a §

Laivaväen pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten voimassaolon pidentäminen

Niiden 109 §:ssä tarkoitettujen laivaväen määräaikaisten pätevyyskirjojen ja lisäpätevyystodistusten, joiden voimassaoloaika päättyy viimeistään 30 päivänä syyskuuta 2021, voimassaolo jatkuu ilman erillistä hakemusta kuusi kuukautta siitä ajankohdasta, jona pätevyyskirjan tai lisäpätevyystodistuksen voimassaolo päättyy.

179 a §

Aikataulu- ja reittitiedoista ilmoittaminen covid-19-epidemian aikana

Poiketen siitä, mitä 179 §:n 2 momentissa säädetään, henkilöliikenteen kuljetuspalvelun tarjoajan on covid-19-epidemian aikana ilmoitettava säännöllisesti tarjottavan palvelun aloittamisesta, lopettamisesta ja olennaisista muutoksista Liikenne- ja viestintävirastolle viimeistään viisi päivää ennen suunnitelman toteuttamista siltä osin kuin tiedot eivät ole saatavilla 154 §:n 1 momentin mukaisesta rajapinnasta. Jos Liikenne- ja viestintävirasto mainitun pykälän 2 momentin mukaisesti järjestää tietopalvelun hankkimalla sen Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:ltä, ilmoitus on

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tehtävä suoraan Liikenteenohjausyhtiö
Fintraffic Oy:lle.

tehtävä suoraan Liikenteenohjausyhtiö
Fintraffic Oy:lle.

---

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
ja on voimassa 30 päivään syyskuuta 2021.
Lain nojalla myönnetyt tai pidennetyt päte-
vyyskirjat, lisäpätevyytödistukset ja kelpoi-
suustodistukset pysyvät voimassa tässä laissa
määrätyin ehdoin.*

3.

Laki

luotsauslain 21 b §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään luotsauslakiin (940/2003) väliaikaisesti uusi 21 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

21 b §

21 b §

Poikkeukset covid-19-epidemian aikana

Poikkeukset covid-19-epidemian aikana

Poiketen siitä, mitä 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 14 §:n 3 momentin 3 kohdassa säädetään, Liikenne- ja viestintävirasto voi poiketa koeluotsausvaatimuksesta myönnettäessä uusia luotsin ohjauskirjoja tai linjaluotsinkirjoja ajanjaksona, joka päättyy 30 päivänä *kesäkuuta* 2021. Tässä momentissa tarkoitettu ilman koeluotsausta myönnettävä luotsin ohjauskirja tai linjaluotsinkirja on voimassa kuusi kuukautta myöntämispäivästä. Luotsin ohjauskirja tai linjaluotsinkirja voidaan myöntää ilman koeluotsausvaatimuksen täyttämistä, jos koeluotsauksen suorittaminen on covid-19-epidemiasta johtuvista syistä merkittävästi vaikeutunut ja menettely on välttämätöntä merenkulun jatkuvuuden turvaamiseksi, eikä se aiheuta vaaraa ihmishengelle, omaisuudelle tai ympäristölle.

Liikenne- ja viestintävirasto voi hakemuksesta jatkaa niiden 12 §:n 2 momentissa tarkoitettujen luotsin ohjauskirjojen, 14 §:n 5 momentissa tarkoitettujen linjaluotsinkirjojen ja 16 §:n 5 momentin nojalla myönnettyjen erivapauksien, joiden voimassaoloaika päättyy viimeistään 30 päivänä *kesäkuuta* 2021, voimassaoloa alkuperäisen luotsin ohjauskirjan, linjaluotsinkirjan tai erivapauden viimeisestä voimassaolopäivästä kuusi kuukautta, jos se on tarpeen covid-19-epidemiaan liittyvän merkittävän syyn vuoksi ja jos se on välttämätöntä merenkulun jatkuvuuden turvaamiseksi eikä aiheuta vaaraa ihmishengelle, omaisuudelle tai ympäristölle.

Poiketen siitä, mitä 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 14 §:n 3 momentin 3 kohdassa säädetään, Liikenne- ja viestintävirasto voi poiketa koeluotsausvaatimuksesta myönnettäessä uusia luotsin ohjauskirjoja tai linjaluotsinkirjoja ajanjaksona, joka päättyy 30 päivänä *syyskuuta* 2021. Tässä momentissa tarkoitettu ilman koeluotsausta myönnettävä luotsin ohjauskirja tai linjaluotsinkirja on voimassa kuusi kuukautta myöntämispäivästä. Luotsin ohjauskirja tai linjaluotsinkirja voidaan myöntää ilman koeluotsausvaatimuksen täyttämistä, jos koeluotsauksen suorittaminen on covid-19-epidemiasta johtuvista syistä merkittävästi vaikeutunut ja menettely on välttämätöntä merenkulun jatkuvuuden turvaamiseksi, eikä se aiheuta vaaraa ihmishengelle, omaisuudelle tai ympäristölle.

Liikenne- ja viestintävirasto voi hakemuksesta jatkaa niiden 12 §:n 2 momentissa tarkoitettujen luotsin ohjauskirjojen, 14 §:n 5 momentissa tarkoitettujen linjaluotsinkirjojen ja 16 §:n 5 momentin nojalla myönnettyjen erivapauksien, joiden voimassaoloaika päättyy viimeistään 30 päivänä *syyskuuta* 2021, voimassaoloa alkuperäisen luotsin ohjauskirjan, linjaluotsinkirjan tai erivapauden viimeisestä voimassaolopäivästä kuusi kuukautta, jos se on tarpeen covid-19-epidemiaan liittyvän merkittävän syyn vuoksi ja jos se on välttämätöntä merenkulun jatkuvuuden turvaamiseksi eikä aiheuta vaaraa ihmishengelle, omaisuudelle tai ympäristölle.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 30 päivään syyskuuta 2021. Tämän lain nojalla myönnetyt luotsin ohjauskirjat, linjaluotsinkirjat ja erivapaudet pysyvät voimassa niissä määrätyin ehdoin. Tämän lain säännöksiä sovelletaan sen voimassaoloaikana vastaanotettuihin 21 b §:ssä tarkoitettuihin hakemuksiin.